

4.50

ВІСНИК

ОРГАН

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБОД
УКРАЇНИ

Свобода
Мир
Свобода
Людина

ВИДАЄ
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

P.O. BOX 304 ST. D
NEW YORK 3, N.Y.

ВІСНИК

ОФГАН

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

КВАРТАЛЬНИК

ЗМІСТ:

1) В десяту річницю проголошення відновлення української державності	ст. 1	7) Форма і зміст — Е. Л.	ст. 17
2) Акт Відновлення Української Державності	ст. 5	8) Чотири автономії Карпатської України — А. Ш.	ст. 19
3) Пастирський Лист Митрополита Кир Андрея	ст. 5	9) Повстанський Великдень — Б.	ст. 22
4) Пастирський Лист Митрополита Полькарпа	ст. 6	10) На марсовых полях — І. Ш.	ст. 26
5) Світлій памяті Симона Петлюри й Евгена Коновальця — М. С.	ст. 7	11) Роля ОУН в розвитку української національно-політичної думки — Р. Б.	ст. 27
6) Сила крові — Д. Д.	ст. 11	12) Між дияволом і Велзевулом — О. В.	ст. 33
		13) Фронт духової зброї — С. М.	ст. 35
		14) З преси й журналів	

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

P. O. Box 304, Cooper Sta.

NEW YORK 3, N. Y.

ВІСНИК

В десяту річницю проголошення відновлення української державності

1941 — 30. ЧЕРВНЯ — 1951

В атмосфері політичної монотонії, що настала після несподіваного започаткування німецького походу на Схід, підсилюваній одностайними офіційними повідомленнями світових та німецьких агенцій та газет про успіхи й перемоги на східному фронті, серед дипломатичних представництв, акредитованих в столиці Німеччини Берліні (в той час Злучені Держави ще не були у війні з Советським Союзом і кореспонденти Америки та інших невтральних Держав супроводили німецьку армію на Схід, зокрема на Україну) велике зацікавлення, а то й схивлювання викликала одна вістка, не подана жадною агенцією ні газетою на територіях, окупованих Німцями. Це було повідомлення одержане в перших днях липня 1941 чужоземними дипломатами зі Львова, що дня 30. червня там проголошено відновлення української державності і проклямовано західно-український уряд.

Дипломати і кореспонденти заметушилися, почали шукати за Українцями, вимагати більших даних її інформації. Німецькі офіційні кола (особливо ж т. зв. Фрідріхштрассе — міністерство закордонних справ Райху) відмовилися

дати будьяке вияснення в цій справі. Вперте мовчання німецьких установ та преси про доконаний факт проголошення українського уряду у Львові підтвердило тільки переконання серед Українців у Німеччині та дипломатичних представників невтральних держав, що сталося це проти волі Гітлера і його уряду, бо інакше німецька преса не загаялася б зробити з цього великого шуму, як це було наприклад з проголошенням „незалежних“ Словаччини чи Хорватії.

Одержані з українського боку та від своїх кореспондентів підтвердження подій у Львові, посторонні політичні круги чекали із зацікавленням, як розвинеться далі справа і як зареагують Німці. І коли за кілька тижнів прийшло повідомлення (знову ж не подане до відома жадною з німецьких агенцій), що ініціаторів Акту з 30. червня і провідних членів уряду Німці поувязнювали і перевезли до концентраційного табору в Саксенгаузен, то для нікого з посторонніх чинників це не було несподіванкою. Всі зрозуміли це як ліквідацію невигідного, а то й ворожого Німеччині чинника.

* * *

Що Акт з 30. червня був виявом української самостійницької політики, незалежної від будь-яких посторонніх впливів і що він був одним із чергових етапів здійснювання ідеї української державності, виписаної на прапорах українського національного фронту доказують події, що попередили його і що їх можна вважати підготовкою до проголошення відновлення української державності.

У тривалість договору, підписаного Ріббентропом і Молотовом дня 28. серпня 1939 року у Москві, т. зв. договору дружби і ненападу між Німецьким Райхом і Советським Союзом політичні кола світу не надто вірили. А вже найменших підстав вірити в цю тривалість не мали Українці, передусім члени ОУН, які розбудували широку організаційну сітку на окупованих большевиками землях, і знали прекрасно антигітлерівські й антинімецькі настрої серед провідного комуністичного актива в Советському Союзі, зокрема в Червоній Армії. Всі були переконані про неминучість зудару між тоталітар. державами Гітлера і Сталіна, сподіваючись, що в цьому майбутньому конфлікті стануть актуальними теж і вимоги самовизначення і державної незалежності України й інших поневолених Москвою народів. З цими сподіванками широкі кола українського громадянства покладали, ясна річ, деякі надії і на Німців, що вони допоможуть здійснити цю незалежність, хоч люди, які мали можливість спостерігати гітлерівську політику зокрема супроти тих чи інших недержавних народів вже тоді усвідомляли, що добра Україні від Німеччини не чекати.

Все ж таки, щоб не залишитись уже цілком неприготованими на випадок німецько-советського зудару, провідні еміграційні українські круги по цей бік демаркаційної лінії між Німецьким Райхом і Советським Союзом (яка проходила Сяном і Бугом) намагались провести теоретичну, і політичну, і навіть військову підготовку.

Започаткуванням політичної підготовки (теоретичної і військової торкатись не будемо, бо вони вимагають окремого розгляду) треба вважати консолідаційні наради провідників українських політичних партій та груп, які ішли в Кракові, (що став осередком української політичної еміграції після зайняття Західних Земель советами) з весни 1940 року до весни 1941, коли то провід ОУН в краю перейняв Степан

Бандера. Весною 1941 р. дальшу ініціативу в справі консолідації взяла на себе ОУН під проводом Бандери і вислідом цих заходів було створення Українського Національного Обєднання, до якого ввійшли представники ОУН, Українського Національного Демократичного Обєднання (УНДО), гетьманського руху, кругів згуртованих біля уряду УНР і частини Фронту Національної Єдності (ФНЕ) під проводом Дмитра Палієва. Не приєдналися до цього Обєднання представники ОУН полк. Мельника і галицької радикальної партії під проводом Матвія Стакова, почавши (особливо ж перші) запеклу акцію проти цього Обєднання.

Передустановчі збори цього Обєднання відбулися в Кракові дня 21. червня 1941 року, напередодні започаткування Німцями походу на Схід. У зборах взяли участь представники всіх вище згаданих політичних угруповань, прихильних до справи консолідації. На цьому зібранні принято низку постанов про принципи і рямки співпраці й ухвалено та підписано зміст спільногого заклику до українського народу. Заклик цей за підписами всіх присутніх і підписами деяких громадян, що не могли прибути на зібрання, надруковано окремою летючкою і потому проголошено теж у пресі на зайнятих українських землях.

Німецькі офіційні чинники ставились до справи цієї консолідації назверх здергливо, але по суті неприхильно, піддержуючи з одного боку незгідні з консолідацією українські елементи і не дозволяючи з другого боку представникам української еміграції з території Німеччини виїхати до Кракова і взяти там участь в установчих зборах Обєднання.

Установчі Збори Обєднання відбулися в неділю 22. червня о год. 11. в будинку краківської „Просвіти“, цього самого дня, коли проголошено відому декларацію німецького уряду про започаткування війни із Советським Союзом. З огляду на таку подію, яка відкривала нові можливості для визволення українських земель з-під панування Москви і для здійснення української самостійності, збори пройшли в дуже піднесенному настрою. Присутні представники українських політичних угрупувань прийняли одноголосно програму Обєднання, яка стояла рішуче на позиціях створення Української Соборної Самостійної Держави, суверенної і ні від кого незалежної, проголошуючи вже тоді безком-

промісово боротьбу проти всіх спроб знівечити цю державність.

Цієї ж неділі обрано теж і Президію Обєднання у складі: тимчасовий голова (ген. Петрову, пропонованому на цей пост Гестапо не дозволило прибути із Брна) — Володимир Горбовий, заступник голови — В. Андрієвський, секретарі — д-р Степан Шухевич і Василь Мудрий. Тоді їй обрано виконний орган Обєднання.

У звязку з новими можливостями, які виникли із започаткування німецько-совєтської війни вирішено розпочати безпосередню акцію для зорганізування адміністрації на зайнятих німецькою армією українських землях, в чому мали б бути допоміжними українські військові відділи, які одержали доручення просуватися легально чи нелегально в терен.

Президія і члени Обєднання, не маючи жадної можливості виїхати зараз же в перших днях німецько-совєтської війни на українські землі, вели підготовні праці для створення української адміністрації в Кракові, приготовляючи увесь потрібний апарат там. В розгарі цих заходів прийшов день 30. червня і з переданих львівським радіом повідомлень провід Обєднання та його члени дізнались про Акт відновлення української державності у Львові, як теж про склад західно-українського уряду, до якого ввійшли крім провідних членів ОУН теж здебільша представники Обєднання, які перебували на терені Західної Галичини чи й на терені Німеччини.

Не зважаючи на вияви незадоволення деяких членів Обєднання, що проголошення відновлення української державності у Львові сталося без відома всіх членів Обєднання (в тодішніх воєнних обставинах воно інакше і не могло бути!), Президія видала окремий бюллетень (ч. 1), в якому повідомила еміграційне громадянство про Акт з 30 червня, закликаючи всіх обєднатися коло новоствореного уряду, і переїжджати на рідні землі, щоб допомогти там в творенні державного й адміністративного апарату.

Негайно після радіового проголошення про відновлення української державності виїхав до Львова провідник Українського Центрального Комітету у Кракові проф. Володимир Кубайович (який як голова УЦК, що його завданням було організувати українське життя на терені т. зв. Генеральної Губернії, до Обєднання не входив), щоб на місці перевірити подані в радіо повідомлення. Вернувшись до Кракова, проф. Кубайович

у доповіді перед урядовцями УЦК підтверджив правдивість інформації про події у Львові і про благословення митрополита Андрея з приводу проголошення відновлення української державності для створеного там тимчасового українського Уряду. Проф. Кубайович заявив тоді таке: “Тепер маємо свій уряд, яких би хто поглядів і партійної належності не тримався, всі мусять скоритися перед вищим національним інтересом: призвати наш уряд як державний і виконувати його накази”. Доповідь і ствердження провідника УЦК присутні прийняли із захопленням, як із захопленням і невимовною радістю приймали факт відновлення української державності українці звільнених від большевиків земель і широкі круги української еміграції на Заході.

* * *

Зміст, тенденції і значіння Акту висловлені як не можна краще в “Акті відновлення української Державності”, прийнятім Національними Зборами дня 30 червня 1941 року і в таких документах як пастирські листи Митрополита Андрея з 1 липня 1941 р. та луцького єпископа Митрополита УАПЦ Полікарпа з 10 липня 1941 р. і тому передруковуємо їх в цілості на іншому місці, підкреслюючи, що проголосили Акт відновлення української державності і створення тимчасового Державного Правління Народні Збори у Львові і підтвердили цей Акт широкі маси українського народу західних земель на маніфестаційних зборах, які відбулися згодом по всіх більших українських містах. Все це можна вважати всенародним плебісцитом, висловленням волі і згоди народу на Акт 30 червня 1941 р.

Вже тільки в цих документах, коли не брати до уваги здійснення акту відновлення української державності в організуванні власного державного й адміністративного апарату на звільнених від московського окупанта землях, висловлене і стверджене те, з чим ніколи і в жадному випадку не міг погодитися німецький імперіалізм, реалізований фанатиком Гітлером на Сході Європи, і тому з німецького боку пішли всі можливі й неможливі заходи не так для того, щоб зліквидувати цю спробу відновлення української державності, як зробити цей Акт з 30 червня неіснуючим, значить добитися його відкликання чи заперечення в першій мірі з боку тих, що його проголосували.

Заходи в цьому напрямку повели Німці всіма можливими шляхами і способами — від погроз й інтриг серед Українців аж до терору включно. Історія цих заходів дуже повчальна і може колись буде докладно написана. Сьогодні ми засуємо тільки коротко найважливіші моменти цих німецьких намагань.

Проголошення відновлення української державності викликало в офіційних націонал-соціялістичних кругах констернацію, а то й неприховану лютъ. Спочатку думали гітлерівці, що їм поведеться добитися відкликання Акту вмовлянням. Львівське, краківське і берлінське гештапо почали викликати відомих їм провідників ОУН, між ними й Бандеру, і переконувати їх, що Німці, мовляв, не проти української самостійності і державності, вони й самі думають зробити це через два-три роки, але тепер із самим початком війни це передчасно, може викликати ненотрібні ускладнення, тому краще проголосити недійсність цього Акту.

Коли ці вмовляння не помогли і провідник ОУН Степан Бандера, заявив одверто й виразно заступникові генерал-губернатора в Krakovі Бюлерові, що Акт не буде відкликаний, Німці повели акцію, щоб здескриптувати цей Акт в опінії українського громадянства. З Берліну вислано поквалено до Львова співробітника німецької Служби Безпеки (СД—Зіхергайтсдінст), відомого гітлерівського експерта до українських справ і "приятеля" деяких Українців проф. Баєра. Він покрутівся по Львові і написав до видаваних "Українським Видавництвом" у Krakovі "Краківських Вістей" статтю чи пак інтервю, в якому назвав Акт 30 червня витівкою невідповідальних елементів і закликав "розсудні" українські круги відсепаруватися від цієї справи. Статтю пана Баєра передрукували спішно ще й інші українські газети і з того моменту почалося в офіційній пресі УЦК промовчування а то й одверте осуджування Акту з 30 червня.

Разом з тим гітлерівці вдалися до натиску на деяких українських громадян — членів Українського Національного Об'єднання і навіть членів уряду Яр. Стешка. Використовуючи те, що деякі з них тікали в 1939-40 р. з західних українських земель, як німецькі переселенці, їм просто наказано вийти з Об'єднання і з уряду, що вони здебільша і зробили.

Коли всі ці заходи не помогли — почався терор. В Krakovі увязнено найперше голову Об'єднання Горбового і голову Виконного Органу полк. В. Євтимовича та інших. У Львові увязнено Ярослава Стецька і других членів уряду. В Берліні, вкінці, викликавши нібито на розмови, увязнено і запроторено до концентраційного табору Степана Бандеру, Івана Габрусевича, О. Тюшку та інших провідних членів ОУН, звідки вони вийшли аж 1944 або і загинули, як Габрусевич. Почалися широкі арешти теж по українських землях, де Німці почали ліквідувати місцеву адміністрацію, створену заходами львівського уряду й ОУН.

Але ж не добилися нічого Німці навіть терором. Акту з 30 червня не відкликано, не проголошено недійсним як цього вимагав окупант, а навпаки після арештів і насильної ліквідації уряду пішла не тільки підпільна, але й одверта збройна боротьба за здійснення проголошеної в дніях 22 січня 1918 і 1919 самостійності і соборності України і відновленої тільки дня 30 червня української державності. Ця боротьба довела до створення Української Повстанчої Армії і дня 11 липня 1944 року до постання українського революційного парламенту, єдиного в тому роді в політичній історії світу, Української Головної Визвольної Ради. Вони — УПА й УГВР враз з революційним підпіллям ОУН — продовжують збройну боротьбу за українську самостійність, соборність і державність до сьогодні.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ
на
ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСНИКА"

ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
то приєднайте нам
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Акт Відновлення Української Держави

1. ВОЛЕЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛІСТІВ ПІД ПРОВОДОМ СТЕПАНА БАНДЕРИ ПРОГОЛОШУЄ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ, ЗА ЯКУ ПОКЛАЛИ СВОЇ ГОЛОВИ ЦІЛІ ПОКОЛІННЯ НАЙКРАЩИХ СИ-НІВ УКРАЇНИ.

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ, ЯКА ПІД ПРОВОДОМ її ТВОРЦЯ І ВОЖДЯ ЕВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ ВЕЛА В ОСТАННІХ ДЕСЯТИЛІТЯХ КРИАВОГО МОСКОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПОНЕВОЛЕННЯ ЗАЗВЯТУ БОРОТЬБУ ЗА СВОБОДУ, ВЗИВАЄ УВЕСЬ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НЕ СКЛАДАТИ ЗБРОЇ ТАК ДОВГО, ДОКИ НА ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НЕ БУДЕ СТВОРЕНА СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ВЛАДА.

СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ВЛАДА ЗАПЕВНИТЬ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ ЛАД І ПОРЯДОК, ВСЕСТОРОННІЙ РОЗВИТОК УСІХ ЙОГО СІЛ ТА ЗАСПОКОЕННЯ ЙОГО ПОТРЕБ.

2. НА ЗАХІДНИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ ТВОРиться УКРАЇНСЬКА ВЛАДА, — ЯКА ПІДПОРЯДКУЄТЬСЯ УКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УРЯДОВІ, що створиться у столиці України — Києві.

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-РЕВОЛЮЦІЙНА АРМІЯ, що твориться на Українській землі, боротиметься даліше проти московської окупантії за суворенну соборну державу і новий, справедливий лад у цілому світі.

ХАЙ ЖИВЕ СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА!

ХАЙ ЖИВЕ ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ!

ХАЙ ЖИВЕ ПРОВІДНИК ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ — СТЕПАН БАНДЕРА!

ЛЬВА-ГОРОД, 30. ЧЕРВНЯ, 1941 РОКУ.

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬКО
Голова Національних Зборів

* * *

Пастирський Лист Митрополита Кир Андрея

З волі Всемогучого й Всемилосердного Бога в Тройці Єдиного зачалася нова епоха в житті Державної Соборної Самостійної України.

Народні Збори, що відбулися вчорашиного дня, ствердили й проголосили ту історичну подію.

Повідомляючи Тебе, Український Народе, про таке вислухання наших благальних молитов, взываю Тебе до вияву вдячності для Всешинього, вірности для Його Церкви і послуху для влади.

Воєнні часи вимагатимуть ще багатьох жертв, але діло розпочате в ім'я Боже з Божою благодаттю, буде доведене до успішного кінця.

Жертви, яких потреба конечно досягнення нашої цілі, полягатимуть передусім на послушному піддані справедливим наказам влади, не противним Божим законам.

Український народ мусить у цій історичній хвилі показати, що має досить почуття авторитету й життєвої сили, щоби заслужити на таке положення серед народів Європи, в якім міг би розвинути усі Богом собі дані сили.

Карністю, солідарністю, совісним сповненням обовязків, докажіть, що ви до зрілі до державного життя.

Установленій владі віддаємо належний послух. Узнаємо Головою Державного Правління України пана Ярослава Стецька.

Від Уряду ним покликаного до життя очікуємо мудрого, справедливого проводу та заряджень, які узгляднили б потреби й добро всіх замешкуючих наш край громадян, без огляду на це, до якого віроісповідання, народності й суспільної верстви належать. Бог нехай благословить усі Твої праці Український Народе, і нехай дасть усім нашим Провідникам Святу Мудрість з Неба.

Дано у Львові при Арх. Храмі Св. Юра, 1. VII. 1941 р.

† АНДРЕЙ — Митрополит

* * *

Пастирський Лист Митрополита Полікарпа ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ, СУЩИХ НА ВОЛИНІ!

Мир вам від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа!

Любі мої діти! Велике Боже милосердя і справедливість приблизилися до нас. Довгі роки терпів наш многострадальний нарід наруги і знущання над святою вірою православною і над його національними почуваннями, над його людською гідністю. В державі большевицького антихриста терор і жах дійшов до нечуваних досі розмірів, в порівнянні з якими бліднуть переслідування християн за часів римських імператорів Нерона і Діоклеціана. Безбожники жахливо розправлялися з християнською вірою, мордуючи архипастирів, тисячами і сотками тисяч вірних християн, пастирів і проголошує закон зради й ненависті.

Оце на наших очах справедливість Божа сповнилася: Один Бог, одна нація і спільна краща будучність.

Сповнилась наша відвічна мрія. У городі князя Льва з радіовисильні несеться над нашими горами, нивами, ланами, над нашою так густо зрошену кровю землею радісна вістка: проголошено Самостійну Українську Державу. Разом з українським народом радіє і наша многострадальна Церква. Відроджена у вільній українській державі — Українська вільна Православна Церква буде з народом одною нерозривною цілістю.

В цю велику хвилину звертаюсь до вас, любі діти, словами Св. Ап. Павла: “Благою вас іменем Господа нашого Ісуса Христа, щоб те саме говорили ви всі і щоб не було між нами розділення, але щоб були зєднані в одному розумінні і в одній думці”. (Ап. Павло Корин. гол. 1, ст. 10).

Любити Бога, любити батьківщину — це найбільша чеснота. Служба батьківщині — найбільший обовязок.

Нехай Господь милосердий допомагає Тобі, народе мій, і Тобі, Уряде наш, будувати Самостійну Українську Державу, а моя молитва за вас перед Престолом Всешильного буде за вами.

В цей великий час всі українці мусять обєднатись, всі мусять працювати спільно, бо в єдності сила і ту єдність мусимо показати на ділі.

Не треба нам партій, не треба нам боротьби між собою. Всі мусимо обєднатися при нашій Святій Православній Церкві, при нашему Урядові, при нашему Національному Проводі.

Призываю на весь Український Нарід і його державний уряд всемогуче Боже благословенство.

Дано в м. Луцьку на Волині, Році Божого 1941, місяця липня 10 дня.

† ПОЛІКАРП, Єпископ Луцький.

Микола Сидор

Світлій памяті Симона Петлюри й Евгена Коновальця

Українська нація впродовж сторіч видала чимало героїчних постатей, що вийшли з лона народу, якому віддали ввесь свій труд, за нього боролись, а навіть життя своє зложили на жертвінику Батьківщини. Вони гинули, щоб жив народ та зроджував дальше нових провідників-лицарів, які служили б ідеї української нації, українській правді й рації її творчого, вільного і суверенного державницького життя.

Минуле нашого народу є нерідко повязане з творчістю, боротьбою, героїзмом і величчю тих найкращих Синів України, які своєю чинністю і геройкою витискали духову печать на довгі роки життя своїх нащадків.

Дні великої слави й потуги першого періоду української державності — Княжої Доби — є пов'язані з постаттями українських державних мужів-князів — Олега, Ігоря, Ольги, Володимира, Ярослава Мудрого, та даліше: Осмомисла, Романа й Данила-володарів Галицько-Волинської Держави, — а пізніше в Другий Добі національно-державного життя — в Козацькій Державі надавали печаті: Байда, Сагайдачний, Хмельницький, Дорошенко й Мазепа, отої великий гетьман, що хоч проклятий Москвою і її православієм, таки остався Великим для України своїм духом і чином. Зненавиджене Москвою "мазепинство" — це ті країні постаті, що не корились ні "батюшкам царям", ні задрипаній Москві — "третьому Римові", а бажали працювати і служити вільній Україні, без царів і ляхів.

Ми не є прихильниками утотожнення державницьких інспірацій із будьякою особою, але, коли слово "мазепинство" накинене Росією, мало відстрашити всіх свідомих синів України від стремлінь за самостійність і відірвати їх від служіння своєму народові, — в результаті стало означенням якраз національної свідомості й відпорності жорстокій Москві, — спринимаємо його, бо воно, в парі з Добою Шевченка, мало найбільший вплив для українського відродження, для української національної душі,

**ГОЛОВНИЙ ОТАМАН
СИМОН-ПЕТЛЮРА**

для якої, оце минуле, було єдиним джерелом надхнення при творенні Третього періоду Української Державності в 1917-20 рр., центральне місце в якому зайняв Симон Васильович Петлюра, Головний Отаман Української Армії. Поява Петлюри на історичному овиді припала саме в часи, коли треба було спільну волю народу висловлювати, очолювати та нею керувати, сильним духом і характером одиницям, яких у тому часі було мало, а й ті, що були, нерідко бували приглушувані різними, чужими по суті українському духові, соціалістичними демагогами, що не лиш ослаблювали, але й зводили

на манівці ввесь запал і силу української національно-соціальної революції 17-20-х років.

Одним із чоловічих провідників, що від самого початку революції голосили самостійницькі й державницькі клічі, був Микола Міхновський, організатор і чоловік провідник Революційної Української Партії (РУП), ідеями якого перейнявся деяло пізніше й Симон Петлюра, що від того часу стає виразником ідеї, за реалізацію якої боролися цілі покоління в минулому і сучасному України. Саме реалізатори національної ідеї творили ту славну епоху відродження, яка дала надхнення новим героям, що вміли жити, боротися і гинути за благо і державність своєї Батьківщини. Петлюра, це індивідуальність, що оформилася під час гарячих років укр. національної революції, у свідому своїх завдань постать воїна і провідника українського народу, яка стала для сірих воїнів — Батьком —, а для національно-визвольницького руху — Символом нещадної боротьби з ворогами України, головно — Москвою. І не без причини. Петлюра борсався, спочатку, у повіні невиразних соціалістичних "програм" і федерацістичних утопій, — однак коли русло революції винесло його на вершини національного проводу, — він стає виразником потреби української національної сили — Української Армії, і саме тим, з однієї сторони відділюється на сотні миль від маркс-соціалістичних колег, а з другого — наближує себе до здорового духом і серцем українського воїна, стає його провідником, визнавцем і борцем за суверенні права нації, у які включається воля, самостійність і незалежність, а не лише соціальна справедливість.

Симон Петлюра побачив світ у Полтаві 22.5. 1879 року, де й осягнув середню освіту: дальнє його життєвий шлях був різноманітний і твердий. Побував у Львові, урядовцем у Москві і Петрограді, де видавав місячник "Украинская Жизнь", а в 1917 р. стає головою Генерального Військового Комітету Центральної Ради, а згодом — Генер. Секретарем Військових Справ. За Гетьманату — очолював Всеукраїнський Союз Земств та Київську Губерніальну Народну Управу; після упадку Скоропадського, стає 3.2.1919 р.. Головою Директорії та Головним Отаманом Українських Збройних Сил і від того часу провадить завзяту боротьбу з большевицьким наїздником. 1920 року їде до Варшави, звідкіля в наслідок переслідування, виїжджає 1924 р. до

Парижа, в надії, що звідти буде могти розвинути дальнє боротьбу за визволення України. Тут справді стає виразником непохитної і впертої боротьби, підготовляючи для цілей її продовження нові кадри, які мали б поповнити проріджені ряди воїнів і всіма засобами змагати безустанно до завершення побудови вільної Української Держави. Серед розгару праці, ворожа большевицька куля, вистрілена жидом, вислужником Москви Шварцбартом, вбиває, дня 25 травня 1926 р., Симона; але не могла вона вбити ані величі його духа, ані сили говошених ідей, за які віддав своє життя Петлюра, що впав як воїн на стійці у далекому Парижі на вул. Сен Мішель Расін.

Московські сатрапи від сторіч вправляють те найганебніше ремесло-таємного вбивства й ним послуговуються на всіх доступних місцях і тепер, за наших днів. Москва мордує в себе, вбиває і нищить своїх противників фізично, однак духовно вона ніколи не буде в спромозі знищити анти-російського, вільного духа та величної і нищівної протимосковської ідеї, яку передають нащадкам її великих носіїв!

Українська нація є найбагатша не лише піснями й побутовциною, — вона найбагатша теж геройськими ділами своїх Синів й Дочок, що відаючи своє життя, завжди скріпляли лави національної революції.

Український народ відмічує і вшановує своїх героїв. Він згадуватиме повік також пам'ять Симона Петлюри, місце в історії якому є запевнене не завдяки "соціалістичним ідеям", як цього бажали б колишні його колеги. Навпаки. Петлюра здобув собі в історії тривале місце саме тому, що пізнавши всі сторінки маркс-соціалізму, раз на завжди духовно зірвав з ними, і до кінця свого життя навчав про те, що колишні його колеги в слові й ділі заперечували: ". . . Не забуваймо про меч, учімося міцніше тримати його в руках!" Ось слова, що цікують Петлюру і водночас стомило віддалюють його від ідеї соціалістичних доктринерів, що замість змагати закріпiti волю силою національної зброї, старались шароварами землю ділити.

Петлюра — провідник і організатор української національної Армії, запоруки всякої незалежності, — ідеї яку голосив і по її занепаді дальнє на чужій землі зеднував для неї все нових борців і визнавців побудови української самостійної Держави. Він і загинув на стійці, як Воїн

і оборонець української національної ідеї, з рук жорстокого московського ворога.

Українська нація завжди буде вдячна Тим, що вміли боротися, жити і вмерти фізично за волю свого народу, — але вона вдячна буде ще більше за те, що Вони оставили сильного духа, який кріпить і веде нових героїв української національної революції і велить їм нищити ворога; ставати на горло московського сатрапа і подоптати його, перемогти й остаточно помстити за смерть героїв, за тюрми, заслання, за голод, за фізичну і духову руїну, справедливим судом Української Держави!

* * *

Передові ідеї українського національного відродження, що їх голосили: Шевченко, Міхновський, Петлюра, — поставив на нові рейки, другий носій збройної боротьби української нації **полковник Евген Коновалець**.

Він був тим — Богом даним, що зумів вірно охопити тодішній стан своєї нації то надати їй печать відродження героїчного духа, який завершив своє ідейне формування в наших днях, виявом чого є ряд державницьких актів, як: 1938-39 рр. — Проголошення самостійності Карпатської України; 30.6.41 р., — Відновлення Української Самостійності, а даліше формою революційної сили — УПА і її геройських подвигів і акцій проти горд москово-азійської навали!

Оцінити всю велич сл. п. Е. Коновалця, можуть лише ті, що безсторонньо взглянуть у цей великанський духовий вклад Покійного, спочатку як полковника УС Стрільців, згодом — в Українську Військову Організацію (УВО), а даліше — в Організацію Українських Націоналістів (ОУН), без яких не було б сьогодні не лиш героїзму УПА, але далеко було б нам до твердження, що українська нація справді відродила свого духа, стала свідомою своєї великої ідеї і мети, до завершення якої прямує сьогодні повним кроком вперед, не зважаючи на удари, перепони, труднощі й вороже насилия!

Саме ідеї ОУН дали пізнати своїм визнавцям і широкому українському суспільству "як солодко вмірати за Батьківщину", та головно дали теж піznати всю велич і красу тих ідеалів, що ведуть до "відродження Країни", до волі й незалежності Батьківщини.

І тут саме вбачаємо найбільший вклад Е. Коновалця, що покривши славою Усусусів герой-

**Голова Проводу ОУН
ЕВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ**

ськими боями за волю, — не зневірився після невдач, як це сталося з іншими, а зумів зорганізувати і продовжувати визвольну боротьбу під воюючою займанчиною в підпільному рухові УВО, яка стала основою як для Спілки Визволення України (СВУ) на Східно Українських Землях, так, і пізніше, — для ОУН, цієї організації, яка надхнена Духом свого Провідника, поривала нових, ідейних синів і дочок Соборної України, до боротьби; гартувала в них духа й виробляла характер усім наступним воїнам і лицарям української революції, — отому авангардові й яdroві, що не зважаючи на жорстокості ворогів, ішов уперед і своїми чинами наблизяв націю до остаточної мети — Волі й Державності.

Внарі зі зростачою силою і впливами ідеї ОУН слабли надії ворогів, захитується їх "всемогутність". Їх бе український революціонер на всіх займанчинах! Удар бував влучний, твердий і нерідко рішаючий. Це відчула бундючна Польща, Румунія, Чехія та нарешті й сам Сталін! Ці чотири займанці, що поділивши укр. землями, вели спільно протиукраїнську політику ненависті й

нищення росту відродженої нації, що ніяк не давала себе покорити й обезголовити.

Єдиним рушієм тих часів, що зумів протиставитись ворогові й переконати своїх "нормалізаторів" про конечність і послідовність революційної боротьби, був полк. Е. Коновалець, що став духовим і фактичним провідником майже всієї укр. молоді, яка сприймала ідею націоналізму як рушійну силу, що веде правильними шляхами до національної незалежності.

ОУН під проводом Коновалця обєднала найкращі прошарки української нації а й чинність проводилася на всіх займанщинах. І як з одного боку тріщали тюрми переповнені революціонерами, то з другого тріщали й основи держав-попевлювачів, які за свою жорстокість теж мусіли платити значними жертвами, а це в результаті довело до заламання державних апаратів, 1938 року — ЧСР та рік пізніше — Польщі.

Хоч як великим ударом для українського визвольницького руху була втрата провідника полковника Е. Коновалця, якого Москва підступно вбила, якраз на передодні великих подій, 23 травня 1938 р., в Роттердамі, Голяндія, — цей рух не заломився! Ворог перечислився! Вже ніякі сили найдзінка не могли стримати походу української нації до волі!

Ряд історичних подій, що настутили опісля — є яскравим доказом сили, живучості й непоборності українського націоналізму. Націоналізм, його ідея, герейство й рішуча послідовність його визнавців, були тим фактором, що зуміли переконати обох: своїх невірів та решту світу, що народ український живе, діє, бореться та ніяк не хоче бути рабом у своїх близких чи дальших сусідів.

Хоча революційна робота проходила переважно конспіративно, однак у своєму висліді во-

на відома. В результаті цієї діяльності постала Карпатська Україна і її національна оборона — Карпатська Січ, яка засвідчила своєю кровю, що українська нація готова й на жертви, і це не може бути перепоною у її змаганні до суверенності.

Перша стадія ОУН була завершена. Від подій в К.У., наступив другий етап революційної боротьби вже не за впливи, але за Державність, яку підкреслено й виповнено тими, що прийшли на зміну поляглим, що в розгарі 2-ої Світової Війни зуміли скоординувати свої сили і всеціло спрямувати їх для інтересів Батьківщини, відновлення свободи якої 30.6.41 р., було тим максимум, що його передав нам дух полковника Коновалця.

Життя Е. Коновалця — це окрема історія не лише людини, але й історія збройної, одвертої боротьби 1917-20 рр., та вдалішому — історія УВО — ОУН, які є щільно повязані з постаттяю Полковника, що їх оснував, надхнув і "поставив на грані двох світів творити нове життя" вільної України.

Україна поневолена . . . але не покорена! Її ідея не переможена, її призначення не поменішено. Вона жива! Дух Петлюри й Коновалця живим завжди в серцях віячного народу, якому Вони служили та віддали життя, щоб жила нація, щоб вирощувала нових борців, визнавців і послідовників української національної революції, яка діяла і діє тепер, наближає День Волі, окроплює її "вражую злою кровю", поносить нові жертви, але похід до Воскресіння не задержується. День української Правди і Волі наближається. Він прийде. І тоді "вольними устами" спомяне і Вас — Героїв, ввесь український народ у Самостійній Соборній Державі.

Богдан Чорногор

ПОЛК. ЕВГЕНУ КОНОВАЛЬЦЕВІ

*Мов орел, ти підніс на вершини
Прапор волі, щоб гордо іти;
Полум'яну любов до Вкраїни
Викликав серед пітьми-ргіни,
Доки впав, на шляху до мети.*

*Хоч вдалося Москві динамітом,
Розірвати мінну твою ґрудь,
Та ідея твоя святим житом —
Невмиріщим греміть заповітом:
„Українську Державу здобудь”.*

Дмитро Донцов

С и л а к р о в и

(„Три хвилини“ Лесі Українки)

„Три хвилини“ Лесі Українки мають екзотичну тему — з часів революції у Франції. Є екзотичні теми і у Франка („Мойсей“) і в Котляревського („Енеїда“) і у Шевченка („Кавказ“, „Неофіти“, „Псальми Давидові“, „Марія“). Чи зміст твору нам чужий, чи рідний, рішає не його зовнішна шата а дух твору і заторкнуті в нім проблеми.

Деякі драми В. Винниченка виставлялися — в 1920-их рр. — в Берліні. В рецензіях берлінської преси підкresлювалося, що — коли судити з тих драм — то між ментальністю Москви і Києва великої різниці нема. Справді, хоч у Винниченка не було екзотичної тематики, (було представлено життя української інтелігенції, як її бачив Винниченко) але дух автора тих творів, їх проблеми, характер, дійсно не різнилися від духа і проблематики Арцибішевих і Андреєвих.

Навпаки, читаючи „екзотичного“ „Мойсея“ Франка, або „Неофітів“ Шевченка — ви бачите, що екзотика іх — це лише шати; що від них духом нашої країни; що зачеплені в ній може й світові, але одночасно сутто наші проблеми: маси і вождя, власного народу і чужих насильників і т. п. Так і з творами Лесі Українки. Під екзотичною шатою зразу побачите українську сучасність, нашу актуальну тематику, наші пекучі проблеми. Сама поетка жила і творила в переломову епоху і нашої і світової історії, коли усталений віками лад тріщав, ломився і падав. На порозі невідомого, нового... Подібні епохи видвигали ряд грізних питань, відповідати на них треба було під загрозою великих бід для нації. Не могла лишитися байдужою до тих питань вражлива як сейсмограф, чула на найдальші — в часі — струси, чисто-касандрівська вдача поетки.

Тому вона залюбки звертається до проблематики і життя переломових епох, епох коли падала одна ідея і родилася друга, — як от епоха перших віків християнства, епоха стику конаючої Греції і тріумфуючого Риму, епоха французької революції кінця XVIII століття.

З цієї останньої доби взято сюжет драматич-

ної картини „Три хвилини“, сюжет надзвичайно актуальний для України — часів Лесі і наших.

Французька революція, яка тяглась від 1789 до 1815, до упадку Наполеона, — глибоким розвом загаченим трупами, залятим кровію, — відділила давню, традиційну Європу, від нової. Замість Бога — поставила на трон людський „суверенний розум“, замість володарів з ласки Божої — анонімову масу, замість ідеалу свободи — ідеал рівності. Ця революція — це був вибух вулькану; удар, від якого тряслися трони; падали мури твердинь, зміняла обличчя земля.

З цеї доби взята тема Лесиної драматичної картини. З доби панування терору. Як звичайно буває після зруйнування старого ладу, монархії, — ріжні революційні партії почали поборювати одна другу. Поетка зупиняється на моменті, коли найскрайніша партія монтанярів (“верховинців”) розторочила своїх противників, жирондистів (послів з Жиронди).

Зміст короткої песи такий: перша сцена — в однім з революційних клубів, від яких тоді роївся Париж. Натовп людей, гамір, спори, промови. Монтаняр і жирондист — у палкій суперечці, відбиваються від гурту, кінчаючи на одиши бі почату розмову. Один другому закидають стремління завести диктатуру. У жирондиста рожиться сумнів, чи принесе бажані наслідки проливана кров безконечних жертв революції? Монтаняр глузує з нього: головна річ — відтяти противникові голову, а тоді, неживого можна обкідати всяким болотом — от справа й виграна.

— “Ні, громадянине — відповідає жирондист — до неживої (голови) болото вже не пристає так легко, а надто, як їх кров її обміє. Кров Цезаря проливши, Брут обмив усе болото цезарських тріумфів. Не думав він про це, меча здіймавши . . .”

Монтаняр: “А то й не знявби?”

Жирондист: “Може б і не зняв!”

Монтаняр: (щось записує в книжечку) “Спасибі!”

Жир.: “Завіщо?”

Монт.: "Про те вже знаю я . . . Скажи . . . за-
мість болота ти хотів би крові, чи всеж пре-
чиста діва гільотина для тебе зависока?"

Жир.: "Це ж до чого?"

Монт.: "Так, ні до чого, жарт! Бувай здоров!"
— (розходяться).

Жирондист позволив собі сумніватись в спа-
сенності терору. Злочин проти революції готов-
ий. Донос — і жирондист, як "ворог народу"
— в тюрмі. Там, в славнозвісній "консієржері"
— відбувається друга сцена п'єси.

До келії входить тюремник, яким є монтаняр з 1-шої сцени. Це — сцена тортуру, лише тортур моральних. Для чого — побачимо далі — але монтанярові залежить на тім, щоб обезцінити в очах вязня — його смерть; переконати, що його геройська жертва — безпотрібна; що не матиме вона жадного значіння для тріумфу його, вязня, ідеї. Забити останню передсмертну потіху! Коли монтаняр сходить в келію вязня, той пише передсмертні листи до друзів.

"До друзів?" — питает тюремник.

"Так всі вони, ті друзі, незабаром тобі у слід
підуть — чи варт писати? Зі смертю одиниці —
зникає все, зникає й ідея за яку хтось бився і
страждав".

Даремно жирондист доводить, що ідея вічна;
що вона живе в "замучених героях", що так від-
важно йшли на муки й смерть"

"А з ними в купі йшла на смерть ідея" — від-
казує тюремник — "бо сам скажи, в кому ж було
їй жити?"

"В нащадках тих героїв!" — каже жирондист.

"Та чи ж ті нащадки теж були герої?" — питает
монтаняр.

Фокус для ідеї є видатна людина, в якій "зби-
рається її проміння, розсіяне по частках межи
нами". Як знищити той фокус, ту людину — то
чи не розпорошиться на часточки ота ідея вічна,
що "потім і ложками не збереш?"

"Якби я був жирондистом" — глузує монтаняр — "а ще до того почував себе котримись із
фокусів таких, то я б не дав на частки розточи-
ти своєму божищу задля тріумфу бездушної
якоїсь гільотини".

Жир.: "І що ж би ти зробив?"

Монт.: "Ось подивися, на відповідь фокус по-
кажу!" — раптом добуває з кишені шнур. "Це
я тобі навчити хочу штучки, що зветься "утікан-
кою", дивись! . . ." — виймає пилу, перепилює
грати. "Шнур зачепи за гак, сам на вікно і вниз

по шнуру гайди! Розумієш? Це фокус легкий. Я
мудріші вмію".

Несподівано і для читача і для вязня, кат від-
чиняє жертви двері на свободу! Що за причина
зміні? Причина та, що кат волівби все таки без
ножа зарізати свою жертву. Вже на початку дія-
логу 2-ої сцени, на докір жирондиста, що кат
хотів би знищити не тільки його тіло, а й ідею
виточив би в купі з кровю, — монтаняр відказує:
"Як би так без крові я з тебе виточити міг ідею,
то кров і тіло хайби пожили". І дальше: "Невже
ти думаєш, що монтаняр не вміє поступать без
гільотини?"

Не вірить він в жадну ідею жирондистів, але
вірить в містичну силу крові.

"Скажи мені, яку ідею скриня та ховала, що
звалась за життя Люї Капет? Либо ніякої? Чому
ж тепер імення це дива справедливості творить
в Вандей та Бретоні?" — там, де в імя замордо-
ваного короля шаліло, аж до Наполеона, грізне
селянське повстання проти республіки. Чому
імя пересічного володаря під свій прапор стягає
партизанів, дива творить? Яку ідею мав він в го-
лові? — "Не в ідеї, мій пане, сила, а в самій кро-
ві!" "У пурпурі тім благороднім. Здері порфіру
з Цезаря, він раптом звичайним чоловіком стане,
накинь порфіру крові на Бурбона, і не один по-
вірить що то Цезар, та й власного ще пурпuru
лодасть йому на шату. Кров це так як пара, що
в літню спеку повстає з землі, здіймається до
неба, а звідти падає дощем на землю, щоб знову
парою здійнятись в небо. Мені здається, що кро-
вава пара, що цей потік червоних хвиль ось-ось
поняти може й нашу Гору" — партію монтанярів.
(Монтане-гора).

Ось чому тюремник хоче спекатись своєї жер-
тви — без розливу крові. Та щоб приспати пі-
дозру жертви, він переходить в інший тон, каже
до вязня:

"Ти ж мусиш думати, що вже вас обмаль зос-
талося — ідеї оборонців, вас, фокусів одвічного
проміння. А щоб не дати промінню розточиться
у порожнечі світовій, ти мусиш перш над усе
життя свого глядіти". Згадує славного вченого
Лявуазіє, що згинув під ножем: "Який в тім
глазд, що голову його . . . кат Самсон "до коша"
кинув, як шпурля редактор бездарний твір пись-
маки? Отак і ти заляжеш перегноєм. Хиба ж не
краще десь в чужому краю зібрати в фокус ро-
зуму живого усе проміння вашої ідеї та й кинути
її ясним перуном на нашу Гору? Може б розко-

лолась Гора на двоє і скоріше впала в кріаве море — без твоєї крові! Ото була б послуга для ідеї! Невже ти так свій розум легковажиш, талант свій зневажаеш?!"

Це софізми, оці теревені монтаняра, в які він сам не вірить. Він хоче ними вбити в противника ідею боротьби — це його мета! І він її осягає. По його монологу питает розчавлений морально жирондист: "Скажи мені, де ти береш отруту, що так, не криючися навіть, зумів мені всю душу отруйт? Ти здер порфіру з мученицької смерти. Вся кров моя повстала проти смерти, як у вола на ревищі!"

По тій душевній драмі — вязень починає спускатися по шнурі у діл — на волю. Це шпиль акції. Розвязка наступає в 3-тій, останній сцені — "на еміграції".

Жирондист в Швейцарії. В долині — Константське озеро і снігові верхіві гір. Його експанзивна вдача злечується на вигнанні. Гнітить його краса чужини. Занадто гарне є його вигнання, він починає тужити за тюromoю. Бо стіни вязниці — це ж були "свідки героїзму, товариші високих дум і вчинків. Ті мури, мов живі, не наче тямлять: і біль розлуки й тугу поривання, й високе щастя жертві для ідеї, і муку сумнівів, і радість мрії і смерти неминучої трагізм" ... А ці гори? — в них немає мови. Всі наші муки, щастя й боротьба — для них ніщо. Не бренить від них луною ні людський біль, ні людський гнів.

"Не думав я, страшне консієржері, що я колись затужу за тобою". Бо "там — було життя, між тими мурами, де кожний вечір здавався нам останнім. Одна хвилина там давала більше, ніж всі три роки, що прожив я тут".

Він не може забути тої ночі, чорної як горе, коли тікав. І досі тямить як боявся, щоб шнур не стукав по вікні і не дзвенів по гратах... "Я тримтів — не знаю сам, від страху, чи від щастя. Це був останній час, коли життя було живе навсправжки".

Прагне знову вирватися з цвінтартного спокою, в бурхливе море небезпечної боротьби: "Нехайби кидало мене і розбивало об гострі скелі, та все ж змагався б я, боровся, поривався, тримтів би за життя своє хвилеве, але я жив би!" Він жалує, що втік, що "зберіг своє життя й думки, а не віддав їх в жертву поколінням для нього невідомим" ...

З сином своєї господині, що йде у гори, в французький бік емігрант рушає назад в свій

край, де жде його тривога і небезпека, але де житиме повним життям. Він вибирає не спокійне умиралля, а гаряче, пульсуюче життя, хочби й з короною мученицької смерти на овиді.

Такий зміст цеї драматичної картини.

Написана в 1905 р. в розгарі першої (невдалої) революції в царській імперії, виявляє вона широкий ідейний розмах, глибину думки і, як все у Лесі — майстерність діялогічного герцю, ляконізм і силу виразу. Чітко окреслені постаті двох антагоністів, яскраве наслідження кровожерного повітря ненаситної революції і трагічного конфлікту в душі головного героя.

Чим ця річ цікава нам?

Тим, що порушує і старається розвязати проблеми — якими живе і мучиться не лише Україна і українська еміграція, а віднедавна й багато інших націй, які опинилися в подібнім положенні.

В маленькім творі поетки — дві головні проблеми: Перша — яким способом поступає переможець, щоб унешкідливити подоланого і вбити його ідею? і друга — яким способом подоланий забезпечить тріумф своїй ідеї? Як рішає свою першу проблему монтаняр? Менше більше так, як сучасні комуністи московські: мертві не мстяться. Масово витеребити противну партію, або верхівку противної ворожої нації, — ось і ідея вмре, бо деж будуть її носії? Без людей нема ж ідеї! Але зараз же закрадаються сумніви: чи кров героїв і мучеників не відізветься в нащадках? Отже, чи не краще знищити ворога дешевшим коштом? Яка ціль терору? Забити людину, відтяти її голову? Ні, вивести з рядів борців — одних механічно, а сотки інших противників — психічно, самим страхом. Щоб не могли фізично або психічно більше боротися проти ідеї і влади переможця. Коли противника можна убити морально, морально вивести з рядів борців — чому б з того не скористати? Переконати противника, що його геройська смерть не пріспішить тріумфу його ідеї; що для цього тріумфу людина, носій ідеї, мусить дбати про своє життя, його збереження; вивести найбільш активних противників — так чи сяк, — з рядів тих, які борються з силою, що є при владі — так рішає справу монтаняр. А методи ріжні — одних післати на гільотину, а других на вигнання. В надії, що там запал до борні — погасне. Бо найстрашніше йому все таки пролята кров і жертви. Бо де ллеться кров? Там, де активний спротив,

де комбативний дух. Його забити! Де він завмере, вмирає ідея, хоч зостає людина при життю.

В тім самім дусі, лише більше досконало поступають московські комуністи. Вони розуміють вагу морального чинника. Тому, вбиваючи масово противників тілесно, вони не занедбують вбити їх морально. Вбиваючи їх тілесно, вони знають, яку вибухову силу має пролята кров — і тому проливають її потаємно, щоб ніхто не зінав і не почув.

Москаль Всеволод Іванов писав: "руssкие бунтуют грязно, кроваво и одно-образно. Даже убивают или изза угла, или топят". Людвіка XVI і Марію Антуанету — стратили привселядно. Але царську родину московську большевики позабивали трусливо, як щурів. Масові убийства в Винниці, в Катині — робили теж трусливо, потай від світу. Бо знають вибухову силу крові, пролятої прилюдно.

Тому затуляють рота своїм жертвам. Тому обкідають грязюкою героїв і мучеників, підло і трусливо безчестять їх пам'ять. Хочуть зрівноважити тим — кинути на другу шалю терезів — величезну, очищуючу вагу пролятої крові. Притильмарити авреолю святих мучеників-борців. Щоб їх заповіт не досягнув "нащадків по ідеї" — большевики мають ще інший спосіб: "перевоспитание", систематичне випалювання з душ молодого покоління спогадів минулого, годівля цілих поколінь яничарів — масове моральне душегубство. Можна ж мовляв служити своїй країні, не борючись з Москвою, а в "союзі" з нею! Можна навіть розвивати рідну культуру — "національну формулою, інтернаціональну змістом"! І скільки — не лиш на Наддніпрянській Україні, а і в Галичині — політиків, поетів, редакторів, учених — злапалося на цю вудку, — щоб потім, як безпотрібна, морально вбита, жертва, — скінчити в Колімі або на Соловках. Способи ріжні! Фізичне знищення — трусливе й потаємне, щоб не лишалась нашадкам крилаті легенда, як по Базарі, Крутах. Або ідейно-національна деморалізація ріжними "українізаціями", або моральні паллюження ідеї та її оборонців — через наругу над мертвими противниками в пресі, або через фарсу самоїчування і самоопльовування на судових комедіях. Нарешті через оте "перевоспитание", через штучну ідейну стерилізацію наступаючого покоління, щоб не запліднилося ідеями батьків. Але основа системи одна: убити людину фізично, зломати морально, або обдурити

інтелектуально — в тій самій цілі: вивести противника з рядів борців проти себе! Так чи сяк вбити в них комбативний дух! Непримиримих — знищити або змусити втекти; дурних — обдурити; підліх — купити; решту — залякати. Така метода насильників. Така відповідь на перше питання.

Як те насильство скидається?

І на це дає в своїм творі відповідь поетка. Творила вона наче в пропасніці. Свою "Одержиму" наприклад, написала протягом одної ночі. В листі до Л. Старицької-Черняхівської (1912) характеризує свою творчість, як "напади божевілля" — "бо лиш тоді можу я боротися (чи скоріше забувати про боротьбу) з виснаженням, з високою температурою . . . коли мене просто гальванізує якась "ідея фікс", якась непереможна сила. Юрба образів не дає мені спати по ночах, мучить як нова недуга — отак вже приходить демон, лютіший над усі недуги і наказує мені писати".

Так прикута хворобою до ліжка, поетка з її бунтівницею думкою віддавалася острій і глибокій медитації над проблемами окруженні в своїх творах, яку слідно в кожнім з них. Коли книжки багатьох інших авторів можете читати без упину, сторінку за сторінкою — над творами Лесі ви мусите затримуватися кількаразово на кожній сторінці — завше вас вразить якась сміливі, оригінальна, небуденна думка, або її глибінь, і ви мимоволі спиняєтесь, щоб стежити за роєм мислей, що злітають з неї. Так простуючи серпентиною на гірські шпилі, ви на кожнім закруті стежки, мимоволі зупиняєтесь, щоб подивляти далеку перспективу чудового краєвиду, що нагло виринув перед вашими очима.

Сумісно, з запалом, в vogні поетичного надхнення, передуману відповідь дає поетка і на друге питання поставлене нею ж в "Трьох хвилинах": — Як в боротьбі з чужою силою запевнити тріумф своєї ідеї? Що дає цей тріумф?

Відповідь заключає Леся Українка в однім реченні; коли розшифрувати глибший сенс ляконочної фрази: "Не в ідеї, мій пане сила; а в самій крові!" — яка серед людей "дива справдешній творить". Ту силу крові пояснює лицар-вязень в недокінченій "Осінній казці": "Нехай би" — каже — "на тортурах тіло рвали, я бувби радий, — може лютій біль видобувби крик такий з грудей, що мури затремтіли б і розпались! . . . Як би я охоче йшов на страту! Юрба шуміла б

наче океан і розступалася б переді мною, даючи путь величности страждання і в тую мить, як голова моя, здійнята високо рукою ката, промовила б до всіх кровавим словом — тиран мій зблід би, він почув би вирок, народній вирок: ганьба кровопийцям! Але тепер спокій панує в краю, як і в темниці. Людська кров мовчить, не кличе до небес о помсту, а тихо ржавіє у млявих жилах". Не значить це, що Тиран упавби з переляку. Це значить інше: що тільки вчинок мучеників і герой — "промовля до всіх кровавим словом". Воно, це слово, чи вона — ця кров, — **ось той** магнет, що під прапор збірає масу. Той, хто за тріумф ідеї — в борні — проливає власну кров, той — як каже монтаняр — хто з'являється загалові "в порфірі крові, тому народ і власного ще пурпuru додасть на шати" — піде за ним і в воду і в вогонь.

Ось в чім сенс слів: "не в ідеї сила, а в самій крові"!

Цебто, не в самій меті, яку ви написали на своїм прапорі — суть і сила, а в її, ідеї, чуттєвім забарвленні; в готовості цю ідею ставити над усе інше, над життя; в готовості за неї проляти кров.

Цим благородним цементом стоять підмурівки всіх потужних політичних будівель — навіть незалежно часом від того, що з себе представляла ідея, за яку накладали головами. Чим тримається досі большевизм? Кровю своїх противників, яку проливає тепер? Ні, тою, яку проляли між 1900-1917 рр. його ширі, або обдурені прихильники в боротьбі за владу. І тріщати почав він тільки від тоді, як проти нього на терезі історії кинули свій "пурпур благодородний" пригноблені ним нації, в першу чергу Україна, яка більш 30 літ уряджує всенародне голосування проти Москви: не виборчими картками, а "плебісцитом крові".

Пурпуром цементом перших християн скріплено підмурівок Церкви. Тим самим пурпуром з cementовано свободну Ірландію. Ціною крові купила свою незалежність Еспанія, коли в 1930-х роках роздоптала червоного гада у себе, чого їй не можуть дарувати досі большевицькі пятиколонники, під маскою "демократів". І коли кошацька держава українська проіснувала майже до XIX століття, то тільки тому, що її міцний фундамент був політичною кровлю поколінь лицарів запорожських від князя Дмитра Вишневецького, до Острянина, Надивайка, Хмельничан, Мазепин-

ців і Орликівців. І впала та держава тоді, коли — як пише Леся — кров нашадків "замовкла і не взтвала до небес о помсту, а тихо ржавіла у млявих жилах".

Як каже в своїм "Фавсті" Гете — "Блют іст айн безондерер Зафт" (Кров — це особливий сік).

Ось перше значіння виразу: "Не в ідеї (не в ній лише) сила, а в самій крові". В готовості на жертви і на боротьбу, на тюрми, на хрести.

Ідея може бути не знати яка чудова й гарна, — та коли її визнають люди, в яких кров не кличе до небес о помсту, а "тихо ржавіє у млявих жилах"; коли в оборонців і мертвий гнів і нежива любов — то мертвотою стає їх ідея!

Рахунок монтаняра бувби добрий, коли б прекрасна швейцарська ідилія зломала б, приборкала дух борця в жирондисті (чого він в тайні сподівався). Та рахунок, бодай в данім випадку, був кепський. Не в тім річ, чи хто є в краю, чи на еміграції. Можна спричинятися до боротьби і зза кордону і — зраджувати крайні не виїжджаючи з неї. Мазепа, Орлик, Войнаровський — ізза границі лишалися грізною небезпекою для окупанта; до того, що Мазепу врятувала лише смерть, а Орлика його сприт від долі Войнаровського, якого скили в Німеччині агенти царя Петра, щоб заморити на Сибірі. Бо жив невгнутій комбативний дух в їх крові, страшний тиранові. А гетьмані, що були рейментарями України по Мазепі — не страшні були Москві. Коновалець і Петлюра були замордовані за кордоном, бо жив в них ще і там небезпечний комбативний дух спротиву. Тичини і Рильські — навіть в краю стали в найкращім випадку мертвотою силою, або нації шкідливою, — бо в жилах в них вже кружляла кров раба. Хоч як вони й не голосять про "цвітучу Україну", як не буються в груди, репетуючи про свою любов до української ідеї. Бо "не в ідеї сила, а в самій крові!" Ось чому ніколи не спричинятися до тріумфу української ідеї ті спекулянти, "тверезі і реальні" патріоти, які в 1920-х роках на Наддніпрянщині, а в 1939 в Галичині — пропонували свою "льояльну співпрацю" Москві, а тепер, на еміграції, глузують над "без глу" пібі то, пролятою кровю повстанців, над "бесенсовіністю" жертв, — а натомість радять боротися за українську ідею в передпокоях білих чи червоних займанців, або воочікати ту ідею на продаж по всіх брудних політичних базарах Європи і Америки.

Ось чому до тріумфу нашої ідеї — спричи-

няться головно ті, що як той жирондист розуміють що то є "високе щастя жертви за ідею"...

Бо — "не в ідеї лише сила, а в самій крові"!

Коли поетка кладе натиск на момент боротьби і жертви за ідею, то очевидно говорить про **власну, свою ідею, свою правду**. Яничари, яких страх, чи власна глупота жене проливати свій піт чи свою кров за свого ката, за чужу правду — спричиняються до тріумфу не своєї, а чужої правди, скільки б тої крові не лляли. **Не вийде нічого і з крові героїв, коли їх несумлінні вожді — обдурують їх, замінивші прапор своєї національної правди — прапором ворога (марксизму, інтернаціоналізму, масонерії і т.п.).**

І ще інший сенс має те речення! Ризикувати, не коритися противникам — чоло йому ставити і остаточно згинути за ідею, вміє **лиш людина** з кровію святих і героїв, або борців взагалі.

Для тріумфу ідеї — мусять її двигати люди з особливою кровлю, з особливим, небуденним ідеалом щастя. Люди, які не привязують ваги до особистого, тілесного, тимчасового; люди розкохані в поезії ризку і боротьби. Хочби й окупленіх стражданнями чи смертю. І кожний з українців, хто так чи інакше, вступав на цю хресну путь, в тюрях і засланнях, на війні, починаючи від борців РУП початків ХХ в., через 1917-21 роки, або перед 2-гою війною в Галичині, в Харкові, в Київі, або під час 2-гої війни і тепер — там, де тисячі наших "жирондистів" гинуть за нашу Правду — кожний з них зберіг спогади про ті хвилини, як про єдино такі, в яких він справді жив! Повним, небезпечним, хвилюючо-гарним життям.

Красу цього життя, поезію ризку і змагу — власне їй виголошує жирондист в 3-тій сцені драми.

"Біль розлуки й туга поривання", краса "високих дум і вчинків", "високе щастя жертви для ідеї", "і муки сумнівів і радість мрій", життя "де кожний вечір здавався їм останнім", де кожний з них змагавсь, боровся, поривався — жив! — Ось в чім була для тих людей краса життя і щастя.

З таких і виходять постаті змальовані Лесею — жирондиста, Одержимої, Неофіта, Антея з "Оргії" — постаті борців. Вони лише, своєї крої "пурпуром благородним" вбирають в пишні шати свою ідею. Вони, такі лиш люди, її доводять до тріумфу.

Це і є й другий сенс слів Лесі — "не в ідеї сила, а в самій крові!"

Сила в людях, в чиїх жилах тече ця шляхетна кров борців, в їх вдачі.

Чи ж не є це провідна ідея і Шевченкової поезії? — про "людей не сукроватої, гнилої, а чистої, святої крові?" Ці ідеї і вплела поетка в драму "Три хвилини".

Перша — що основна мета тирана — вбити в підбитих дух борців, прищепити психіку плебея. Переможе той з двох, який не дасть в собі вбити комбативний дух.

Друга — що тріумф здобуває лише ідея, **окрашена в пурпур крові**, пролятої для її здійснення.

Третя — що врати в ці володарські шати ідею, посадити її на трон, можуть **лише окремої породи люди**. Для яких поезія життя не в буденнім щасті, чи вигоді, а в ризку, в борні, в змагу.

В цім є сенс цього твору і в цім його палюча актуальність для теперішнього покоління, для якого не стратила хвилюючої начасності драматична картина поетки, написана сорок п'ять літ тому.

„Українські мечі перекуються на рала тільки тоді, коли гасло Незалежна Держава Українська — перетвориться в дійсність і забезпечить отому ралові можливість зужиткувати землю плодючу з її незчисленними багатствами не для потреб третього або другого з половиною чи якого іншого інтернаціоналу, а для устаткування і зміцнення власного державного добра і заба-

гачення рідного народу. Отже: не забуваймо про меч; учімося міцніше тримати його в руках а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття, творчої любові до батьківщини, сторожкості до ворога та помсти за кривди, заподіяні тим — в симбіозі яких знайдемо і вірний шлях до звільнення і програму для будівництва". Симон Петлюра

Евген Ляхович

Ф о р м а і з м і с т

В минулому стисла наука гордовито відкидала віру в живучого Бога, в найкращому випадку ігнорувала Його як чинника, що не заторкує діяння стислої науки. Нині стрічаємо чимраз частіші випадки, де стисла наука з покорою і каяттям повертається знов обличчям до Бога.

Сучасний науковець, працюючи в модерній лябораторії, вивінуваний найчутливішими інструментами, зазнавав радісного почуття, коли при помочі цих інструментів йому вдавалось відкривати якийсь новий елемент, якісь нові лучі, що походять з космічного простору й знаходити закономірність їх діяння, знаходити їх причини і наслідки, усталювати їх функції у певній картографії. Знаючи основні фізичні закони, що все має свої причини й лишає по собі наслідки; що ні енергії ні матерії не можна з нічого витворити, як теж не можна їх знищити, найвище можна змінити їх форму — науковець у кожнім відхиленні на своїх інструментах відразу починав дошукуватись праджерела цього відхилення. Й коли йому щастливо знайти це праджерело, його серце починало битись радісніше. Коли ж ні — зазнавав дещо прикрого почуття розчарування.

Але працював далі. Він щераз поринав у вже накопичене іншими науковими велитнями знання, ще раз провірював свої інструменти, щераз поглядав на сотки слоїв наповнених різними субстанціями і знову поринав у завдання розшифрувати дане фізичне явище та знайти його причини. Одного дня він попав на правильний слід. Його серце забилось сильніше. Він сів у крісло і в цьому зворушенні на цілій зrіст виринуло перед ним питання: "А що є причиною, праджерелом, цієї сили, що нагло пожавила мое серце? Чому ми її ігноруємо? Де її закономірність, де картограф? Чому ми її виключаємо з нашої лябораторії, хоч вона вульканом вибухає з нашої істоти? Цеж вона є причиною, що я тут сиджу і працюю. Це вона є причиною усіх цих інструментів. Як усе інше, вона теж мусить мати своє праджерело. Що є праджерелом нашої інтелігенції, наших почувань, наших етичних і естетичних реакцій? Що є праджерелом усієї нашої науки, вже нами відкритої і тієї яку щойно хочемо відкрити?"

І так в лябораторії почалося відновлення кон-

такту стислого науковця з Богом. Він скоро зrozумів, що цієї Сили, яка раз пожавлює, раз припиняє биття його серця в картографії механічних функцій врати не можна, бо це щось живе, з індивідуальною волею, випливаючою з іншого, не матеріально-механічного світу. Проте той інший світ існує, заперечувати його буlob божевілям, заперечувати його значило б заперечувати себе, цю лябораторію, усі інструменти, усю накопичену науку. В своїй покорі він сягнув до іншої ділянки — етично-релігійної, яка впродовж тисячеліть теж накопичила величезні скарби духової науки. У ній він знайшов доповнення себе і вслід за цим став повним чоловіком. Нині чимраз частіше подибуємо випадки широго признання у вірі в Бога, як теж наукові обґрунтування цієї віри, серед величнів стислої науки. Одним з близьких прикладів цього є Комте де Нуї, автор монументального твору "Юмен Дестині".

Дух, душа, почування — свідомі, підсвідомі, етичні, естетичні, конструктивні, деструктивні, моральні, неморальні чи аморальні — є змістом нашого життя, побудниками усіх наших вчинків. Кожний довершений нами вчинок є вилятою формою духового змісту. Але — і це є одна з багатьох труднощів, кинених нам Творцем на нашім шляху до досконалості — ми часто привязуємося до зверхнього чину, забуваючи про його духовий побудник. Статистика, в таких випадках, заморожує динаміку, форма, зміст буди домовищем для змісту, сама собі узурпує місце змісту; людина тратить правильні критерії і тоді накопичене знання є радше тягarem, ніж полекшею в знайденні правильного шляху до правильної цілі.

Праджерело Духа є Бог. Джерелом Святої Науки є Христос. Джерелом кожної християнської церкви є Свята Наука Христа, захована для нас в чудодійний спосіб простими, по наших зразках неօστεніми, рибалками. Та Свята Наука почтливо не мала ніякої зверхньої форми. Щойно з бігом часу вона почала виливатись у форму, опісля у кілька форм-обрядів. Але в деяких випадках форма узурпувала собі місце змісту, сплютуючи критерії й затемнюючи перспективу на властивий зміст — Святу Науку.

B hauim mojintihim kintti mi upindutin 6 jo
chiparshoro ogejashan, ni jo koopjanineau lijin,
kruo 6 mi hijctyinjan jo micty hamoro mojinti-
holo kintta, sagybarohi xringero 3a foopm. Bk-
-6n mi xringero sagyari 3a bci hauim mojintihim lyg-

B мотивижехочти јо сратанымъ аниамыне ха-
сратаненехехна мак да њара3и смичт, коттаркт 3
Боромъ, мјуптичт, индзаб, аектр, нпектик, еко-
номиче 3аге3и нехехна — Б јнхаминио хасрабре-
холини љо љогини ќе пећи, ари тпега шујаха хашобо 3ју-
6варт. Лепекрохин 06пја ће ње камоулих, тијакн
мјаха јо љин. Haykori тијакн ње ње нареди ња
хасрабтик, тијакн 3оѓоба3аанда Јордангјати ња-
њк. Чупарејијнбичт, Ћумахијнчт, Ћискори љини —
ун пећи, људо јаки ќе мокра ји љумиx кке6пари, тија-
кин тпега ји ѕакоми ји љумиx љијуми љи-
марати. Ѓадекахиа џоеј јепкабарн мјичитпка ќе ња-
јерадијам, тијакн јијакији ѕакама ји љубоји. Ми-
хини ќеј терадијам јијакији ѕакама ји љубоји. Ми-
пјаком баптоџији јијакији ѕакама ји љубоји. Е-
е ќинини смичт ѡјел фопам. Који 3а смичт 3а6гто-
— љо ќинта.

Meppeburkni jyxoobrin ctarinam b ochori e tek
mpahnoho haumor oreakptintuhnoho „ojeahyan-
ha“, „kohcogijazau“. Jinu jinaijina haactinah
sbeppae ybarly ha smict nooahnoknx moutinuhinx
moutinuhix ha mouti haactinah, ha ix cbitorlari, ha ix rehjeenii,
typbir ta mouti, ha ix cbitorlari, ha ix rehjeenii,
moutinuhix saabzahra, upoppani. Uja catantuhoi
haactinah, aka ceped, haumoi htreitethoi bepcetren
akrolo shahihha: — Kra tav piashnua, aka ix iateo-
iota, upoppani. Maeduo tinx iateoiorin ske e tak
3aobrato. Binctaphint, ocb, mo bohn e import
Gobiumebink. A cbitorlari, upoppani, nboqare —
jinhakira, — xto umm ukarantica? Tlebno, mo ko-
akha nojintaha naptra mae cboro upoppani. Cnn-
tante ix cekperapla, a bin bam ckaake. Loojorne, muo
mn bci npton Gobiumebink, xohemo camocitihi
yrapahn. Binjimocak p3a3oñ paaybarancb. — Cx-
cija, ayki 6yaytb 3 hanu paaybarancb. — Cx-
jatpca pa3oñ — cija he binxojntb, ayki he pax-y-
pax, rojntb cixxartn ipo vta n ipo repolb a
pozi rehpepala Hytjaphink, Jla6ipint moutinuhinx
moutinuhinx opom, za skinn 3a6yta n ipo moutinuhinx
hnn smicrl.

Задача — где же в тощем мире предпринимательства можно найти бизнес-планы для малого бизнеса?

Tom i 3ashan a mpetreubkini ayxobni ctnam. Tloshakn halomo ayxobolo ctatnaym mokha jizihkax halomo cychimiphoru knita: tchjethua 3abbaeknti he jinie ha pejtintini, aje n ha ihunx xtoch ihunnii mae bctphaytin b hechtpabejnibet, ameli jo aykoi (he creoi) lymahoceti, mohabb, ue hontinhinx i bix ihunx acnihpaujin jahoro hapoay; kini harinc ha merajiam, mohabb, bin e ochobor he e jkpejetoj ykpaihckoro ihapiotinmy, Bejin- xix ykpaihckinx oshak b npekorahni, uo akpas xobahna; heriiphne nntjepkbyrahaa nebhnx 3epp- bonh 3ageeneyhot. Iogjini ippecitik jgoporo bn- ctask myapocni; heriiphne nntpnumyabhaa neber- hnx zorapnckinx npabni b npekorahni, mo ue hnx zorapnckinx npabni b npekorahni, mo ue to tityay, uogon pas ha bce 3ageeneyhot coei tok; gakhanha akrhoc haykoboro in ipofechino. cajan, uogon pas ha bce 3ageeneyhot coei npokni- to; oahobo 3jogiybarri; gakhanha akrhoc crajoj no- horo cray, uogon pas muoc 3jogiyte he tpegea gy- 3becti yce jo crajojo, 3ageeneyhehoro, hemopyu- jo ahabo 3jogiybarri; gakhanha akrhoc crajoj no- horo cray, uogon pas muoc 3jogiyte he tpegea gy- 3becti yce jo crajojo, 3ageeneyhehoro, hemopyu- jizihkax halomo cychimiphoru knita: tchjethua 3abbaeknti he jinie ha pejtintini, aje n ha ihunx xtoch ihunnii mae bctphaytin b hechtpabejnibet, ameli jo aykoi (he creoi) lymahoceti, mohabb, ue hontinhinx i bix ihunx acnihpaujin jahoro hapoay; kini harinc ha merajiam, mohabb, bin e ochobor he e jkpejetoj ykpaihckoro ihapiotinmy, Bejin- xix ykpaihckinx oshak b npekorahni, uo akpas xobahna; heriiphne nntjepkbyrahaa nebhnx 3epp- bonh 3ageeneyhot. Iogjini ippecitik jgoporo bn- ctask myapocni; heriiphne nntpnumyabhaa neber- hnx zorapnckinx npabni b npekorahni, mo ue hnx zorapnckinx npabni b npekorahni, mo ue to tityay, uogon pas ha bce 3ageeneyhot coei tok; gakhanha akrhoc haykoboro in ipofechino. cajan, uogon pas ha bce 3ageeneyhot coei npokni- to; oahobo 3jogiybarri; gakhanha akrhoc crajoj no- horo cray, uogon pas muoc 3jogiyte he tpegea gy- 3becti yce jo crajojo, 3ageeneyhehoro, hemopyu- jo ahabo 3jogiybarri; gakhanha akrhoc crajoj no- horo cray, uogon pas muoc 3jogiyte he tpegea gy- 3becti yce jo crajojo, 3ageeneyhehoro, hemopyu-

— *Trarejjevo ykpañichkoro hapožy* öyjo, uo bi-
kamn, jo hñhi, 6oporec a 3a fopomy cobñoro öyjaz, uo bi-
a he 3a smict. *Tleratjaphn 3aÑasok 3 ojho no nepkroio*
260 apvoro, (he smict, akinj jaha nepkra co6o
yarbñra); o6paž, pñsn, chin, nepkorhnin chin, a
jaal — *Kojarikn, uleapibkn, rarijkn, jizayx, jiba-*
haññurb hotpab, nincashn — uo pehi, aki hotpaca-
korz han. Ue jyake baskh! pehi, npote — ue tñb.
kn opoma. Kojin nñia jieho opomio mn he biñybare-
mo imnoasahñoro Bokoro smicty, tñbkn cehñ-
metrapihi pefjercki 3 haññoro mnhyjoro knittä —
ue ñak, uo miñ preparinni jinçchinñ kohtrkt 3 Bo-

я и не споделиме смигти, то моржикар язы опомы
ко кортюпаме сопмана бона краме тицхонти, ко-
фопман, хик же аппрот. Аже бона хироин же бижье,
им циторбэяжыбахам тицхонти краме же охюи
рокмичюй ицетиленхи? Мокжнбо, то моржикар
дэгэхтичих бидэн н язхобо куме хак б тингиб
дунь; их б дин, кра ячиюе сандох тицхонти
хичюе борною огдажи чехтюн погоня камы же-
жондою подсчжы; их б дин, кра заспхюю ин-
тийн опоми ю миче: их б дин, то анееюе же ох-
коупомы яктуу — тохина бижье, б ко-
е в язхорин мөгжанким, икни моржикар ю came
сподармбин, то же сопмана содою аварие, то

Супер-дюо! Юрий Григорьев и Мария Борисова — это настоящий гений танца!

ти і їх ініціяти, а поставили собі такі питання: Чи є нині воююча Україна, яка бореться за свій національний ідеал, чи її нема, а є лише статична Україна, яка вичікує коли інші, чужі сили, принесуть її визволення? Як є воююча Україна, то чи бореться вона лише за свої соціальні поліпшення, проти матеріального визиску, за фізичне життя своєї раси, чи може вона бореться за духове життя своїх дітей, за своєрідний, питомо-український шлях, яким ці діти могли б зближатись до свого Творця?

Усі політичні гурти, партії і рухи, що вірять в воюючу Україну, і вірять у її вище духовно-релігійне послаництво (яке очевидно забезпечить її теж і фізичне існування) — можуть безпечно об'єднуватись. Фактично вони вже без окремих формальних декларацій об'єднуються. Ті, що думають інакше, хай "об'єднуються" окремо. Для останніх це великої різниці не зробить. Мерці не потребують маршрути. Але динамічний елемент хай держиться остоною від макабричного танцю кістяків з партійними ініціялами на ча-

ках. Ці партійні кістяки впродовж п'ятьох повоєнних років завзято нищили те, що треба було завзято обороняти. Своїм наставленням вони не змінились, хоч нині кричат — "УПА це власність нас усіх!" Вони ненавидять динаміки життя, ненавидять України в поході. Якби хтось з престижом нині за кордоном самопевно заявив, що УПА нема і ніколи її не було, вони миттю всі закричали б: "Та ж ми якраз так цілий час думали і так говорили!"

Маючи перед собою гігантичні завдання український народ мусить просякати динамічним світоглядом. При цім не сміє забувати, що динаміка, зміст, духовна невгнутість і витривалість в напрямку святої цілі міститься у вірі в Бога. Світові розбішки свою динаміку і зміст черпають у вірі в Сатану. Український народ бажає своєї держави, своєї свободи і волі, щоби йдучи за відрухами своєї національної душі, міг по своєму прославляти Бога. Його цілі шляхотні, святі. Тому у справі віри в Бога геть усякі компроміси в нашім політичному житті.

Августин Штефан

Чотири автономії Карпатської України

Політична Карпатська Україна, як вона була визначена на основі мирового договору в Сен-Жермен-ан-Ле 1919 р. чехословацьким урядом, це тільки частина історичної Карпатської України. Історична і етнографічна Карпатська Україна крім політичної Карпатської України (з важнішими містами: Ужгород, Мукачів, Севлюш, Хуст, Ясіння), що тепер під назвою Закарпатська Область належить до Радянського Союзу, — складається ще з Пряшівщини (з важнішими містами: Пряшів, Михайлівці, Межи-Ляборці і Бардіїв), що тепер належить до Чехословаччини, та з Сигітщини (з важнішими містами: Марамороський Сигіт, Русь-Поляна), яка тепер належить до Румунії. Всі ці території до 1919 р. належали до Мадярщини як жупи: Мараморош, Угоча, Берег, Уж (Унг), Земплін, Шариш і частини жуп: Спіш, Абауй та Гемер (жупа — це адміністративна одиниця в бувшій Мадярщині). Простір цієї території числить біля 8,500 квадратових миль (22,000 кв. кілометрів), населення

має біля 1,200,000 душ, з яких біля 900,000 українців.

Границі етнографічної Карпатської України тягнуться так: на заході від галицької границі вздовж ріки Попрад до Сліської Білої, де звертає на схід до джерела ріки Ториса та йде нею аж до її вливу до ріки Гернад, звідси вздовж Гернада аж до чехословацької мадярської границі. Південна границя криється з мадярсько-чехословацькою границею від ріки Гернада аж до ріки Тур, де завертає вздовж ріки Тур і переходить на південь від Мараморського Сигота при місцевостях Негрешті, Акнашугатаг і Майсин і йде вздовж ріки Вишева аж до старої мадярської границі при джерелі Білого Черемошу. Від цієї точки тягнеться східна і північна границя аж до ріки Попрад. Вона криється з бувшою мадярською границею, яка була так само і чехословацько-галицькою границею в роках 1919-1939.

Східну і північну границю Карпатської Украї-

їни становлять Карпати, які хоч і мають кілька провалів на перехід, все таки відділюють цю найдальше на захід висунену українську землю від материка і утруднювали взаємні зносини та були до певної міри причиною того, що Карпатська Україна лише короткий час могла лишитися в політичній злузі з українською державою.

Майже тисячалітня підлеглість чужому панові навчила карпатських українців боронити свої права та забезпечувати їх окремими законами та умовами. Вже за династії мадярських Арпадовичів, які були споріднені з київськими князями, була забезпечена українцям автономія. Перший мадярський король Св. Стефан (1000-1038) мав великі симпатії до українців, що видно хочби і з того, що його коронаційна кирея, яка збереглася до сьогодні, має вгорі напис, вишитий кирилицею: "Буди Господи милостъ Твоя на нас, нині і во віки", а внизу: "Господи ущедри ни, і благослови ни, просвіти лице Твоє на ни, і помилуй ни". Він іменував свого сина Св. Стефана "князем русинів" — dux Ruthenogum. Карпатська Україна за часів Арпадовичів звалася Універсітас Популорум Рутенорум, мала окрему адміністрацію та судівництво.

Подібними правами користувалися карпатські українці ще і за часів Федора Корятовича (кінець XIV ст.) і до певної міри за часів Франца Ракоція (початок XVIII ст.) і єпископа Андрія Бачинського (кінець XVIII ст.).

Але за останніх 100 літ карпатські українці чотири рази мали законом або розпорядженням оформлену автономію.

Перша автономія була введена в життя місяця жовтня 1849 р. розпорядженням цісаря Франца Йосифа. З жуп (комітатів): Мараморош, Угоча, Берег, Уж і Земплін утворено "Руський дистрикт", першим намісником якого цісар іменував відомого карпatoукраїнського патріота Адольфа Добрянського. До школ і до урядів заведено українську мову, іменовано українських урядників, народні школи передано в управу ужгородській консисторії, до гімназії іменовано гр. кат. катехітів, в гімназіях заведено обовязкову науку української мови, навіть написи на вулицях були писані в українській мові. Руський дистрикт числив 391,000 українців, в цілій Мадярщині було 1850 р. 511,000 українців.

Та вже 1851 р. Добрянського перенесено як начальника "країнського" намісництва до Будапешту і від того часу автономні права "Руського дистрикту" зачали зменшуватися. Руський дистрикт і автономія були скасовані по заключенні австро-мадярської угоди 1868 р.

Ця автономія була твором Адольфа Добрянського, найкращого політичного діяча карпатських українців в XIX столітті. Добрянський пробудив і зміцнив національну свідомість і зорганізував українську інтелігенцію, яка розпочала живу культурну працю, наслідки якої залишились аж до кінця XIX століття.

Друга автономія була дана мадярським урядом з кінцем 1918 р. Тривала вона лише 4 місяці. Після розвалу Австро-Угорщини мадярська влада хотіла собі зискати національні меншості тим що забезпечила для них широкі автономні права. Дня 25.XII.1918 в Будапешті видано народній закон чис. X., яким було встановлено, що руські округи жуп Мараморош, Угоча, Берег і Уж мають бути злучені в автономну територію під назвою Руська Країна, яка буде мати повну автономію в церковних, шкільних та культурних справах, у внутрішній адміністрації і в судівництві. Спільні справи будуть вирішувані спільно з Мадярською Республікою.

Спільними справами мали бути приватне і карне право, комунікація, соціальна опіка, закордонні, фінансові, військові і господарські справи. Законодатними органами мали бути Руський Народний Сойм і спільний Парламент. Головою адміністрації був міністер для Руської Країни, що мав бути відповідальним обом законодатним тілам, і губернатор Руської Країни, що мав осідок в Мукачеві. Міністер Руської Країни др. Срест Сабов в своїй проклямації дня 8.I.1919 запевнив мадярське населення "Північно-Східної Мадярщини", що округи з мадярською більшістю не будуть включені до Руської України та що права меншин будуть респектовані. На підставі цього севлюський, берегівський, тячівський округи і міста Ужгород, Мукачів, Свалява, Солотвина і Марамороський Сигіт мали належати безпосередньо до Мадярської Республіки.

Початком березня 1919 р. губернатор Руської Країни, рахівський адвокат др. Августин Штефан перевів вибори до Сойму Руської Країни і з кінцем березня 1919 скликав засідання сойму до Мукачева. Посли на пропозицію о. Константина Грабара ультимативно заявили мадярській владі в Будапешті, що доки границі Руської Країни не будуть визначені задовільняючим

способом, сойм не буде засідати. На це мадярський уряд вже не мав часу відповісти, бо 31.III. 1919 влада в Будапешті перейшла до рук комуністів. Уряд Бєли Куна залишив автономію Руської Країни в силі, і др. Штефан урядував в Мукачеві далі як губернатор (але дістав політрука в особі товариша Гутмана з Севлюша). Та за кілька тижнів румунські і чеські війська вигнали мадярське військо з цілої території Карпатської України і Руська Країна та закон чис. X. стали неактуальними.

Третя автономія Карпатської України була гарантована міжнародним договором в Сен-Жермен-ан-Ле з 10.IX.1919 та чехословацьким конституційним законом з дня 29.II.1920, ч. 121. Обидві грамоти встановлюють, що Карпатській Україні належиться (1) найширша автономія, яка дається погодити з єдністю Чехословацької Республіки. (2) власний сойм, який має законодавчу владу в справах мовних, шкільних, релігійних, місцевої адміністрації та в інших справах, які будуть перенесені на нього законами ЧСР, (3) на чолі Карп. України стоїть губернатор, іменований президентом республіки, і відповідальний перед соймом, (4) урядовці мають бути назначувані з жителів цеї території, (5) Карп. Україна має бути репрезентована в чехословацькім парламенті відповідним числом послів (сенаторів).

Цей закон був дійсний до кінця 1938 р., але найважніші постанови його не були виконані. Сойм не був скликаний, більшість урядовців були іменовані з-поміж чехів, велика частина автономної території, т. зв. Пряшівщина була прилучена до Словаччини, мова населення не була респектована і заведена чеська урядова мова, число карпатоукраїнських послів в чехословацькім парламенті було релятивно менше, як в других краях Чехословаччини. Але в культурній та в соціальній ділянках за цих двадцять років був зроблений великий поступ, в наслідок якого населення стало національно і політично свідоме. Короткий, але світливий період федеративної і опісля самостійної Карпатоукраїнської Держави був логічним завершенням третьої автономії.

Березня 1939 р. Карпатоукраїнська Держава впала під напором в десять раз чисельнішого і сильнішого ворога. Мадяри, які тисяча літ господарювали в Карпатській Україні, зрозуміли, що насильство не поможе закріпити їм владу в Карпатській Україні, пішли на уступки і проклямували автономію для "Підкарпатської Території", як вони назвали тепер Карп. Україну.

Це була четверта автономія Карпатської України і тривала від липня 1939 р. до жовтня 1944 р. Вона була найбідніша з всіх чотирьох. Міста Ужгород, Мукачів, Севлюш, Берегово, Тячів, Солотвина та кілька сіл в їх околиці були виключені з області "Підкарпатської Території", так само не була до неї прилучена Сигітщина, яку мадяри одержали 1940 р. Але були до неї приключенні округи собранецький і сининський, що Мадярщина одержала від Словаччини. Ціла автономія полягала в тому, що на цій території було дозволено вживання як другої мови, мови "руської", при чому вживання термінів "українець, український" було строго заборонено як протидержавне і іредентистичне. На чолі "Підкарпатської Території" стояв регентський комісар, назначений головою держави, за час тривання цеї автономії були іменувані 4 комісари, всі були мадярської народності. При уряді комісара існувала "Регентська Рада", з іменованими членами, між якими були теж українці, очевидно з мадярофілів. Сойму автономія не передбачала. Виборів не було переведено ані до громад, ані до парламенту. "Підкарпатську Територію" в Будапештанськім парламенті заступало 10 послів, 5 мадярів і 5 "русиців", які були покликані урядом.

Вартість цеї автономії найкраще характеризують такі факти: втеча більш ніж 30,000 карпатських українців до Радянського Союзу в часі 1939-41, — процес проти 300 карп. українців перед військовим трибуналом в Мукачеві літом 1942 р. за приналежність до ОУН і — розкаяння спочатку мадярофільського єпископа Олександра Стойки, який перед смертю своєю 1943 р. сказав: "Волошин мав правду".

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ДОПОМОГИ ВОЮЮЧІЙ УКРАЇНІ

Буркун

Повстанський Великдень

У ВІДДІЛІ УПА К-РА БУРЛАКИ В 1947 Р.

Смерть віцеміністра народної оборони Польщі ген. Сверщевського, урочисті заяви-приречення та бундючні погрози найвищих представників уряду і армії під час його величавих похоронів, не віщували нам веселого, чи хочби спокійного Великодня 1947 р.

Ми вправді сприймали ці погрози по своєму, бо подібні їм вже нераз мали місце і у своїх промовах всі большевицько-польські вожаки ніколи їх нам не щадили. Тим більше, що наближалась вже нетерпливо ждана весна, розвивався і чимраз більш привітно та захисно почав шуміти вірний наш друг, — український ліс.

Однаке, заповіджена відплатна акція не мала обмежитись до самих військових дій проти наших збройних відділів, але рівночасно мала в пляні цілковите, безоглядне виселення, радше викинення решти українського, а теж мішаного і частинно інавіть польського населення Закерзоння, щоб тим чином ліквідувати основну нашу базу прохарчування, розвідки та всякої іншої допомоги.

Це вже заставляло сподіватись всего найгіршого.

Наш відділ в складі двох сотень, післядалекого зимового рейду в польські терени Засяднія, й довшого маневруючого рейду аж в терен Сяніччини, під час якого звів кілька важких боїв, при кінці березня повернувся назад в район, м. Перемишля, тобто в район своїх дій. Тут, у селі Брилинці, в останніх днях березня відділ зводить перший весняний бій із сотнею важких мінометів ВП (Войсько Польське), який закінчився повною нашою перемогою.

В тому ж районі відділ вже й залишився, щоб в підперемиських, українських селах зустрічати недалекий празник, — Воскресіння.

* * *

Латинський Великдень пройшов назагал спокійно.

Кілька днів раніше, в терені помітний був посиленій рух ворожих частин. В саму Велику Суботу до кожного села прибули відділи ВП і КБВ (Корпус Безпеки Венетшнега), які

проводили по хатах, чи населення дійсно готовиться до святкування латинських свят. При тому у всіх селах заповіли вони, що залишаються вже через свята і безпосередньо по святах почнеться велика акція проти нас. Однаке того ж дня вночі вони неподільно вибралися. Частина їхніх відділів переїхала до сіл навколо міста.

Ми, в тому часі, перебували в поблизькому комплексі „корманицького“ лісу, ведучи невпинно точну розвідку про рухи і наміри ворога. Згадані вже його рухи ми оцінили як тактичний маневр радше оборонного характеру, який мав за завдання забезпечити спокійне святкування Великодня в самому місті Перемишлі і найближчій його околиці, та не допустити на цьому терені до будьяких несподіванок із нашої сторони.

В часі лат. свят наш відділ кожної ночі заходить до сіл. Українське населення якось ніяково, несміливо вгощає нас „польською“ паскою, причому жартівливо і водночас із нетаєним болем люди скаржаться як то вони мусять вдавати Поляків, приготовляти свячене, бо військо ходить і провіряє чи всі цього придержуються. Запевняють однаке, що все те провізоричне, лише про око, щиро запрошуєть нас на „правдиві“, „наші“ свята, які будуть тайком святкувати щойно за тиждень. Потішаемо їх, жартом даємо „розгрішення“, сміємось із невмілої їхньої польської мови коли переповідають свої розмови з польськими вояками, та обіцюємо прибути за тиждень на наші свята освятити „українську“ паску. З нами в той час перебував наш курінний Капелян о. К. (Його, під час нашого рейду на Захід в 1947 р. підступно схопили чеські комуністи і видали своїм польсько-большевицьким побратимам).

Зараз після лат. свят, ворожі відділи знову посилили свою активність. Почали частіше наскакувати на села положені посеред і поблизу лісів, патрулювати ночами безлісні околиці, а в дальшому почали ново запускатись і в глибину лісів. Зустрічей із ними ми поки що на-

рочно не шукали, хотіли вперше зорієнтуватись у їхніх дальших плянах і намірах.

Днями стояли ми завжди таборопостоєм зайнявши кругову оборону, або використовуючи старі австрійські окопи (яких чимало було в лісах навколо Перемишля, нездобутої твердині під час першої світової війни), так, що кожночасно були ми готові прийняти бій і дати відсіч ворогові.

Так проходив нам наш Великодній Тиждень.

У Велику Пятницю відділ стояв таборопостоєм в лісі над селами Корманичі, Конюша-Берендьевичі. Тут на пні зрубаної смереки замість сповіdal'niці, під шум столітніх дерев, о. Капелян вже другий день переводив великодну сповідь і св. Причастя бійців і командирів обох сотень, та членів підпілля місцевого району.

Був хмарний і дуже мрячний день. Вже з ранку наша розвідка донесла, що до названих вище сіл наближаються більші сили ВП. Дальша розвідка і обсерваційні стійки повідомляли, що всі ці ворожі сили не задержуючись, залишивши лише невеликі загони в селах, подалися в напрямі недалекого, межуючого із нашим, лісового комплексу. Ми знали, що там немає жадного нашого відділу, тому стало це для нас дуже загадочним, чому аж так великі ворожі сили туди стягаються.

Дехто висловлював здогад, що мабуть вони одержали якусь неточну розвідку, та сподіються окружити наш відділ. Інші передбачували, що вони потягнули в дальші райони, в ліс зв. „Турніця“, де звичайно таборував відділ к-ра Ластівки.

Однаке досить скоро, спочатку з страхом, несміливо, але де-далі чимраз більш впевнено, зродилося нове і як опісля виявилося правильне припущення: в лісовому комплексі де потягнула зловіща ворожа хмара, знаходилася наша санітарна криївка, як загально називали поляки в пресі „підземний шпиталь“, а в ній близько 10 хворих та ранених і санітарна обслуга, на чолі з магістром-фармацевтом Нехристом, і санітаркою Богданюю. І хоч як кожний не хотів повірити в цю страшну можливість, стрався гнати геть від себе такі думки, то однаке пригноблюючий настрій вже не покидав нас.

Ще більш важко стало, коли десь біля 10 год. почули ми глухі, невиразні постріли ручної зброї та вибухи гранат, що тривало яких двігодини, і врешті — сильну детонацію.

Наше вояцтво переживало важкі хвилини. Робилось боляче й досадно на саму згадку, що можливо, майже на наших очах, бо ж в так недалекій віддалі від нас, гинуть наші друзі опинившись у безвихідній ситуації. Хотілось бігти-летіти їм на поміч, не зважаючи ні на що. Ще важкі хвилини переживав к-р Бурлака, який чув і бачив увесь цей порив вояцтва. Однаке холодна оцінка ситуації, стан ворожих сил, наше положення і недогідність терену, не дозволяли на нерозважний, самогубний крок. Ми були змушені погодитись із становом бездільного очікування вечора.

А з напряму Перемишля спішили все нові частини ВП і нам залишалось хіба сціпивши зуби, та стискаючи сильніше в руках зброю, обсерувати ворожі рухи. Бачили ми теж, як під вечір уся ця навала поверталася назад до Перемишля.

Вечором, виславши розвідувальні стежі до всіх довколишніх сіл, наш відділ зійшов в село Корманичі. Про сьогоднішні події, ціль ворожої акції, ще нічого не відомо. ВП із села виїхало, населення готується до наших свят. Господині договорюються з о. К. до котрих хат в поодиноких частинах села мають позносити паски до посвячення, бо сподіємось прибути тут ще й завтра. Тому то мало хто з нас готує щось із харчів на завтрашній день. Та й сьогодні придержуємося посту — це ж Велика Пятница.

В хаті, де кватирує почет к-ра Бурлаки, господиня не ждучи до завтра, просить о. К. посвятити таки зараз приготований святочний стіл, після чого частину свяченого відразу відділяє для нас, кажучи, що до завтра далеко і всіляко ще може бути.

Вона й вгадала. Повернули дальші розвідувальні стежі і повідомили, що до села Брилинці положеного по другій стороні „корманицького“ лісу, прибуло вечером багато ворожого війська. Вже знаємо з попередніх ворожих практик, що завтра досвіта це військо обставить з противної сторони корманицький ліс, а впродовж дня підтягнуться частини з Перемишля, замкнути ліс із усіх сторін, та на сам Великден переводитимуть облаву, як це робили вже нераз, а та-кож на Великден 1946 р.

Тому не гаючись ні хвилини, виходмо із села, щоб ще перед світанком непомітно перейти по-при кватируюче в Брилинцях ВП, згубити за собою слід, та залишити ворога у переконанні,

**Трупи вояків УПА, що пострілялись в криївці,
оточені ворогом.**

що ми ще даліше знаходимося в тому самому лісі.

Після виснажуючого, цілонічного маршу, якраз в пору переходимо непомітно дорогу Брилинці-Перемишль і зараз за нею стаємо на дений постій. Кілька кілометрів даліше перед нами, знаходитьшася шоса Перемишль-Бірча, яка теж могла бути стежена або й обсаджена ворожим військом.

Впродовж дня наші обсерваційні стійки зголосують, що дорога, яку ми перейшли досвіта, обсаджена тепер ворожими заставами, зверненими в противну сторону, на ліс з якого ми вийшли. Дорогою час-до-часу переїжджають в обох напрямках авта й підводи з військом. З того видно, що наш перехід не був помічений і завтра переводитимуть там основну облаву.

Простоявши цілий холодний, дощевий день без вогню, вечером переходимо незамітно шосу Перемишль-Бірча, та машеруємо в напрямі надсянських сіл, з надією зайти до котрогось із них. Вислані стежі стверджують, що у всіх селах кватирує ВП, тож про якінебудь харчі шкода думати. Завтра, на сам Великден, залишимось без куска, хочби й чорного, хліба. Та це не зражує нікого. Вже нераз подібне бувало й на таке всі кожноточно приготовані.

Ось зараз підемо в догідне для постою місце в недалекому лісі над Сяном, огріємось та пере-

спимось при вогні, бо ввесь день падав холодний дощ і ніхто не відпочив добре після минулонічного маршу, завтра відсвяткуємо правдиво повстанчий Великден, а там — командир вже напевно щось придумає.

До таких невеселих дум, долучилася ще вістка, яку принесла розвідка про те, що у Велику Пятницю таки впала санітарна кіївка. Що було причиною цього, певно не знати. Знаємо лише, що УБП (польське НКВД) висилало і по селах ангажувало спеціальних розвідчиків для розвідання місця положення криївки. Видно, таку розвідку вдалось їм здобути, бо акція була переведена після згори опрацьованого пляну.

Розвідка принесла теж точний опис ліквідації криївки, на підставі зізнань наочних свідків. Свідками були селяни-українці поблизьких сіл, яких УБП силою зігнало до розкопування криївки.

Критичного дня відділи ВП, КБВ та УБП, які надійшли рівночасно з кількох напрямів, трьома перстенями окружили криївку. Всі лісові дороги, стежки й переходи, а також край лісу, обставлено заставами, забезпечуючись тим назовні. Крім цього в усіх поблизьких селах залишено залоги, поміж якими постійно ходили ще сильні стежі.

Заскочена в криївці санітарна обслуга, ранені та хворі повстанці, на заклик вийти і здатись живими, відповіли вогнем, та довго і завзято боронились, стріляючи із виходів, проведених на кілька десять метрів в різних напрямках від криївки. Двом із них вдалося вискочити і прорватись крізь перший ворожий перстень — впали одначе від вогню другого.

Ворог вже має практику у ліквідації подібних криївок. Не підходять всі зразу близько, та не скупчуються при головному вході, бо вже нераз завелись на цьому, коли несподівано відкривався в будь-якому місці замаскований вихід (часто проведений кілька десять, а то й кілька сотні метрів від криївки), звідтам нагло вискачувало кількох одчайдухів і в саму ворожу гущу попадав цілий ряд автоматичних чи кулеметних серій, летіли вязки гранат, а користаючи із хви-

левої паніки та замішання серед ворога, вся решта залоги криївки рятувалася втечою. Тепер вже кільце оточення проходить у віддалі 200 до 300 метрів від криївки, напасники терпеливо вичікують, орієнтується де та скільки є виходів і щойно тоді спеціальні групи безпосередньо атакують криївку.

Таку саму тактику застосували і тут. Зорієнтувшись де знаходиться головний вхід і бічні виходи, поляки почали поволі, обережно підживуватись до них, тримаючи їх під безпереривним обстрілом. Підсунувшись на відповідну віддаль, вхід і всі виходи закидано гранатами. Оборонці, які ще після цього залишились в живих, були змушені відступити в глибину підземних коридорів.

Тепер на чергу прийшло розкощування зверху криївки і коридорів, до чого були заставлені силою зігнані селяни-українці поблизьких сіл. (Це один із численних диявольських методів большевицького морального знущання: батька змушують розкопувати криївку сина — останньому, коли хоче боронитися, залишається стріляти в батька).

Розкопавши в кількох місцях криївку, аж до самої дерев'яної стелі, поляки знову закликають оборонців ліддатися, представляючи безвихідність положення, та „запевнюючи“, що коли згадуться, будуть помилувані.

Але з-під землі наново озвались стріли. Тоді поляки ракетними стрілами запалюють криївку. Вона зразу вся спалахнула. Не довго потім залинало ще під землею кілька глухих пострілів і вкінці все втихло. Нерівний бій був закінчений.

Поляки руками селян розкопали криївку цілком. Не знайшли вони там сподіваних запасів зброї, харчів і медикаментів. Бо поминаючи те, що знищив вогонь, вони ще перед тим були знищені руками оборонців та політі запасом нафти і бензини щоб не дістались ворогові.

Обгорілі тіла, з яких більшість мала сліди самопострілів, поляки вже навіть не витягали на верх, а разом із ними вимінували криївку.

(Шматки тіл похоронили ми таки там на місці щойно за кілька днів, коли ВП хвиливо опустити

Труп окружного керівника формациї Нехриста, що застрілився в криївці під час оточення її ворогом.

по терен, та заперестало властовування засідок коло вимінуваної криївки).

* * *

Із такими невеселими вражіннями, після кількаденного посту, на становищах в глибині лісу, довелось зустрічати нам Великий День Христового Воскресіння.

Після кількох понуріх, дощевих днів, вставав погідний, веселий ранок. Вся природа, здавалася, прийняла якийсь небуденний, святочний вигляд. Поволі, повагом, піднялося над обрієм побідне весняне сонце, та радісно усміхалось до нас. Між вояцтвом святочний, урочистий настрій. Всі поголені, вичищені, передягнені в чисте білля. О. Капелян в церковних ризах, при участі сотенних почотів та частини вояцтва, півголосом відправляє Воскресну Утреню. Решта вояцтва на становищах, бо стійки раз-ураз зголошують про перемарш ворожих відділів недалекими лісовими дорогами.

При кінці відправи о. Капелян виголошує звончливу, бадьюору проповідь. Порівнює Христові Страсти із нинішим терпінням українського народу. Кінчаючи, висловлює надію, що все те таки мусить закінчитись тріумфальним воскресінням віками поневоленої, але непоборної і нікому нескореної України.

Не залишились ми і без Свяченого. Знайшлось у нас ще одно свячене яйце, кілька писанок і невеличка паска із того, чим обдарувала нас у Велику Пятницю передбачлива господиня в Корманичах.

І тим по крихіточці, поділився комаңдир Бурлака через чотових із усіми вояками двох сотень.

* * *

Ворожі відділи вештались по лісі до самого вечора. Часами наближались так близько до місця нашого постою, що кілька разів протягом дня було наказане у відділі строгое поготівля.

Вже смерком, вийшли ми на край лісу. Поведено розвідку. Всюди, в усіх українських та мішаних довколишніх селах, дальнє кватиравали відділи ВП.

Та довше вже без харчів годі нам було залишатись. Так, як кожний цього сподівався і в це вірив, к-р Бурлака, як завжди, знайшов вихід у важкій, здавалося безвихідній, ситуації. Рі-

шився на сміливий та рисковний крок. Полями, поміж обсаджені військом села, відділ проховзнувся до чисто польського села, положеного під самою ворожою випадовою базою, м. Бірчою. Туди ще більший відділ УПА ніколи не заходив. Тому й сьогодні нас тут найменше сподівались.

Передні стежі повідомили, що в селі спокійно, ворожого війська немає. Виславши заздалегідь сильні застави на всі дороги, зокрема посилену від напряму Бірчі та обставивши село густо стійками, із завданням нікого із села не випускати, закватировуємо тут до рана.

При звичайній, скромній вечері, якою вгощали нас господарі, згадували ми наших дорогих та рідних у червоному царстві, і тих наших братів на Закерзонні, які даремно виглядали нас сьогодні на спільній Великодній Сніданок, змушені ховати перед ворожим оком призначенні нам традиційні писанки, та непосвячену таки, „українську“ паску.

Ігор Шанковський

НА МАРСОВИХ ПОЛЯХ

*Мандрівна путь моя. І златониті мрії
Ведуть мене у даль, до силомірних проб.
Уже затвердла сталь в очах бажанням дій,
Загинув десь в нутрі непевності мікроб.

На марсових полях — сліучі світлофори,
Стяжками автострад виліскує асфальт,
В масивах будівель бетонові простори,
Купоть заводи міць важких залізних шпаль.

Стоять похмурі скрізь тужаві бастіони,
Зенітки втору пнущу мільйони грізних дул.
На марсових полях усіялись кордони
І сипле зерно хтось під неба тихий чул.

Розхристана, жадна, сіна на смерть і рани —
На марсових полях, косу кленає смерть.*

*І десь в цупкій сім'ї кривавляться народи,
І десь в руїнах міст земля моя лежить
На марсових полях. Та будуть ще походи,
І до нових звитяг прямує кожна мить.

Так, ще сьогодні там — кругом одна руїна,
Нід типом в перлах сліз бездомне немовля,
Та вже воєнem катів вітає Україна
На марсових полях моя свята земля.

І будуть ще блискучі автостради,
Стріччатиме Богдан в Столиці на коні . . .

Тож хай веде мене — могутній зов стихії
На марсові поля до силомірних проб,
Бо вже затвердла сталь в очах бажанням дій,
Загинув десь в нутрі непевності мікроб.*

Роман Борковський

Роля ОУН в розвитку української національно-політичної думки

Сформулювана в наголовку проблема може видатися для декого невластиво поставленою. Адже думка родиться в одиниці — тим більше думка, що стає двигуном людських спільнот — вона завжди належить великим індивідуальностям, які здатні до великої творчої праці. Саме ці рідкісні одиниці, яких Провидіння чи історія назнаменували тавром геніяльності є творцями поступу, дорожоказами та провожатими людської культури. Людські спільноти знову ж є тільки консументами — вони в найкращому випадку тільки репродукують та поширяють створені визначними індивідуальностями духові цінності.

Розвиток української національно-політичної думки не є жодним винятком у тому правилі. Займаючись проблемою розвитку тієї думки в новіших часах ми привикли зчинати від автора "Історії Русов", а далішне переповідати політичні погляди й ідеї Костомарова, Шевченка, Драгоманова, Липинського, Донцова. Вони бо поклали печать свого духа на світ ідей українського народу в своєму часі, а також в більшій чи меншій мірі — інспірували та унапрямлювали цілі генерацій. Це безсумнівно правильний підхід. Але життя також учиє, що збірна праця, скоординоване зусилля більшого гурта одиниць може в певних умовах дати висмід, що має майже рівнорядну вартість продуктам духової творчості геніяльних одиниць.

Про правильність тієї тези можемо переконатися вивчаючи історію епохальних відкритий в ділянці фізики, чи взагалі в області природничих наук.

Організація Українських Националістів зєднувала думки десятків, більш чи менш визначних публіцистів та впродовж більш двадцяти літ відбивала прагнення й задушевні мрії нашого покоління.

Виникає питання, чи та Організація зуміла піднести нашу національно-політичну думку на вищий щабель розвитку чи ні. Інакше кажучи, чи зуміла вона створити духові вартості в ділянці нашої політичної думки — цінності неперемінаючої ваги, такі, які можуть творити базу для

дальшого росту. Є два роди політичної думки. Думка що розвязує проблеми звязані з подіями дня, проблеми даної хвилі і думка, яка стає провідною ідеєю спільноти, основою її дій продовж довгих років і десятиліть.

Австрієць Павло Гвір в своїм творі „Експеримент ін ворлд ордер“ твердить, що британська імперія в своїй історії перейшла три метаморфози, три велики етапи. Кожному із них етапів присвічувала якась одна провідна думка, для кожного інша.

Іван Франко з нагоди свого 25 літнього ювілею письменницької і громадської праці класифікував свої думки на дві категорії: ті які мають значення для біжучого моменту і ті, які дають підвалини майбутньої національної будівлі.

Можна поставити тезу, що Організація Українських Националістів не тільки давала відповіді на пекучі проблеми в змінних ситуаціях українського народу, в яких її доводилося діяти, але покладає також декілька твердих каменів, що мають значення і для майбутнього і тим самим є тривалим здобутком української національно-політичної думки.

В чому суть отих здобутків?

В загальному всі здобутки національно-політичної думки ОУН можна віднести до двох великих комплексів. Перше, це пов'язання українського визвольного руху з ідеєю українського націоналізму, точніше кажучи з українським націоналістичним світоглядом, а друге, це відгинення і обґрутування ідеї Української Національної Революції.

Кожний із цих комплексів складається з цілого ряду проблем, яким треба приглянутися, які треба проаналізувати та зчергі дорогою синтези поробити висновки відносно правильності їхньої розвязки.

Коли говоримо про пов'язання українського визвольного руху з світоглядом українського націоналізму, чого доконала Організація Українських Националістів, то в першу чергу треба уточнити, що розуміємо під українським на-

ціоналізмом і українським націоналістичним світоглядом. На ту тему написано в українській публіцистиці багато речей, подано дуже багато дефініцій і тим самим введено велику неясність, що це таке націоналізм і націоналістичний світогляд. Не згадуючи вже противників українського націоналізму в українськім середовищі, треба зазначити, що багато прихильників націоналізму попали в тому відношенні в гріх, який треба зачислити до категорії гріхів головних, а саме **помішання понять**. Бо нема більшого ворога ясності думки як помішання понять. З т. зв. націоналістичної літератури виходить, що під терміном „націоналізм“ в нас дуже часто розуміють дві різні речі, в той термін вкладають два поняття. Це саме, разом із певною схематичністю та інертністю думки деяких націоналістичних кол, є джерелом різних непорозумінь та браку ясного погляду на світоглядові проблеми у багатьох націоналістів.

І так раз під словом „націоналізм“ розуміють у нас національно-державне почуття і свідомість, а другий раз левний означений рух, який в основу свого діяння приймає те почуття і свідомість.

Схематичне трактування справи виявляється в т. ск. шкільному, традиційному і заразом ніби освяченому поділі націоналізму на стихійний і організований (усвідомлений). Згідно з тим поглядом кожному народові питомий стихійний націоналізм, який з точною закономірністю в певному часі через усвідомлення спільнотою його наявності перетворюється в усвідомлений — організований. Але так не є. Найкращий доказ, що є цілий ряд націй, де організованого націоналізму ніколи не було, нема і можна сподіватися не буде. Для вияснення того факту нічого не дає штучна конструкція стихійного націоналізму, ані наївне твердження, мовляв дані народи маскують свій націоналізм. Говорити про стихійність чи неусвідомленість не доводиться там, де маємо до діла з високорозвиненими націями. Знову ж нехіть до вживання слова націоналізм не має за основу маскування власного націоналізму, але радше причина лежить в надуванні того слова різними модерними (фашизм, націонал-соціалізм) суп.-політичними рухами, які виступали як одиноко і дійсно націоналістичні.

Безсумнівно існує певний напрям думання, світорозуміння, яке називаємо націоналістичним.

Воно виявляється в розумінні ідеї нації та у відношенні одиниці до національної спільноти. Але є ще окремі засади кожної нації, що виявляється в питомім національнім, філозофічнім і політичнім світогляді даної нації.

В важливих переломових для нації часах постають окремі рухи, які намагаються виловити ті окремі характеристичні моменти в духовості народу і створити з них якусь систему. Це особливо помітне в народів недержавних, що стають нацією, що боряться за національну бутність. Так повстало означений український рух, що назвав себе націоналістичним, що прийняв націоналістичний напрям думання та відчування для себе та старався віднайти властивості українського духа для визначення питомого українського світогляду.

В постановах першого Конгресу Українських Націоналістів сказано: „Український націоналізм є духовий і політичний рух, зроджений із внутрішньої природи української нації в час її зуспільної боротьби за підстави й цілі творчого буття“. Тим визначено український націоналізм як певний конкретний рух, зроджений в певних обставинах на певнім етапі буття нації. Ніде в постановах нема сказано нічого про т. зв. стихійний націоналізм (чи неусвідомлений), так само в постановах усіх дальших конгресів та конференцій.

Інша річ, що постанови першого Конгресу не дають ясної дефініції українського націоналізму. У вище поданій дефініції бракує відрізняючого моменту від інших українських напрямків, напр. націонал-демократії.

Термін „стихійний“ вживается тільки в відозві Президії Першої Конференції Українських Націоналістів. Там читаємо таке ствердження: „Початкова стадія розвитку українського націоналізму має **стихійний характер**“. І даліше йде вияснення: „Бо як поодинокі націоналісти працюють у різних, дуже часто віддалених організаціях, не повязані, нерідко навіть не підозріваючи один в одному спільника, так і поодинокі націоналістичні угрупування існують побіч себе й чинять без спільного пляну, без одного проводу, навіть без звязку між собою“.

Немає потреби сьогодні наводити ті тези, які в перших початках націоналістичного руху, в часі його „Штурм унд Дранг“ — періоду подавались як націоналістичні. Свого часу їми були переповнені сторінки націоналістичної пре-

си нелегальної, як і легальної. Деякі з тих тез видержали пробу життя та остались до сьогоднішнього дня, як канони націоналістичної ідеології, інші впали та по них остався лише спомин, як про невдачні експерименти. Це звичайний природний біг речей і доля кожного живого і життєздатного руху.

Заслуга Організації Українських Националістів не лежить зокрема у розробці чисто світоглядової чи ідеологічної проблематики, не лежить, загально кажучи, в оформленні націоналістичного світогляду. Вона лежить у повязанні визвольної боротьби українського народу з націоналістичним рухом. Перед Першою світовою війною українського визвольного руху майже не було. Він як постійна дієва сила датується властиво з вибухом березневої революції в Росії та відчиняє велику епопею визвольних змагань. Після поновної окупації українських земель він вже не переривається, але континуується даліше. Слабою сторінкою його був брак координації. Його вели різні чинники від політичних партій, аж до двох чи трьох державних центрів та УВО. Коли ж партії на ЗУЗ популярно кажучи зопортунізувалися, вливаючись у ворожу парламентарну систему, а державні центри повязались з окупаційними владами та стали їхніми сателітами, то на полі бою осталась самітня УВО. І це було те зло, що в остаточному білянсі виявилося добром. Бо осамітнена УВО, як військова організація, позбавлена політичної бази почала розглядатися за силами, які допомогли б їй ту базу створити. Тією силою був націоналістичний рух. Тільки геніяльній передбачливості полк. Коновалець треба завдячувати це, що так сталося. Ми сьогодні привикли вважати цей стан за най нормальніший в світі, а радше за самозрозумілий, ніби так мусіло статися. Тимчасом воно не так. Бо завжди є декілька розвязокожної проблеми і тає завжди розвязка, яку вибираємо є найбільш правильна. Розвязка полк. Коновалець виявила себе найбільш правильною, що потверджує даліша історія українського визвольного руху. При оцінці вартостей того роду дуже помічні нам можуть бути порівняння з аналогічними рухами інших народів, в даному випадку звернім увагу на наших сусідів поляків. Не дивлячись на те, що польський визвольний рух мав неперервану традицію (т. зв. Листопадове повстання 1831 р., Січневе 1863) збройної боротьби, що мав і в най-

новіших часах такі безсумніву поважні виступи, як революційна акція 1905 р. то все таки йому не вдалося створити спільноти бази, аналогічної до українського націоналістичного руху. У висліді польський революційний визвольний рух пномимо своєго буйного розцвіту за часів німецької окупації не видержав грізного потрясіння, яким була нова більшевицька окупація і розгубився. У висліді спостерігаємо повну депресію польського громадянства, що покірно склоняє голову у ярмо московського модерного генерал-губернатора Рокосовського. Так, що навіть польський еміграційний публіцист Ришард Врага мусів ствердити, що Польща більшевизується далеко скоріше і гладше ніж Україна. Це тим більше дивне, що Польща є неменш ярко окреслена нація, як і Україна, але має ще додаткові елементи, що підкреслюють відрібність її культури від Москви, як напр. римо-католицька церква, латинська абетка і ін.

Тяжко було би заперечити, що саме український націоналістично-революційний рух інспірує-удуховляє український народ на цей найвищий в його історії змат, який веде він сьогодні. Не може бути двох думок про це, що це він дав боротьбі українського народу того духа ударності, що ставить його в авангард визвольної боротьби усіх народів поза „залізною занавісою“ і тим самим актуалізує його властиву історичну місію під сучасну пору. Свідомість тієї ролі України — бути провідником в поході повелінених Москвою народів — фіксується на наших очах не тільки в тих народів, але й серед політичних кол ЗДА, про що свідчать нові публіцистичні видання та щораз частіші згадки імені України в Конгресі та в Сенаті.

Це вже загально визнаний факт, що наші історичні вороги краще орієнтується в елементах сили українців, ніж самі українці. І це саме дозволяло їм вдаряти нас в найболючіше місце у нашу Ахілеву пяту. Коли ми під сучасну пору проаналізуємо (очевидно на основі тих даних, які нам доступні) лінію генерального наступу більшевизму на український визвольний фронт, то прийдемо до висновку, що намагання ідти в напрямі розірвання звязку української визвольної боротьби з українським націоналістичним рухом. На жаль акція ворога в тому напрямі має певні успіхи, головно на еміграції. Підтримують її із своїх партійних становищ та інтересів еміграційні партійні лідери, сприяють їй

своєю тактикою навіть деякі учасники визвольного руху або з різних егоїстичних мотивів, або несвідомі нюансів всіх затій ворога на нашому ідеологічному фронті.

В тому місці можемо вже дозволити собі на перший висновок із попередніх розважань. Визвольна боротьба поневоленого народу має тоді великі шанси на успіх, коли вона пов'язеться з одним рухом з сильними ідейно-світоглядовими основами і на тій базі створить скоординовані, керовані єдиною думкою і волею визвольні формaciї.

Коли ми студіюємо постанови Конгресів та Конференцій ОУН, нас вдає одна справа, а саме: тільки постанови першого Конгресу включають постанови світоглядового характеру. Є це 16 тез, т. зв. „загальних означень”, що творять т. ск. ідейно-світоглядову базу Організації. Натомість того роду тез чи означень у постановах наступних Конгресів та Конференцій немає. Те, що в них деколи називається основою світогляду, а саме Українська Самостійна Соборна Держава, є тільки начальною політичною ціллю, тобто основним програмовим постулатом. Де шукати причини того явища? Його без сумніву треба шукати в характері Організації, що була подумана як інструмент боротьби за національне визволення. При тому характері на перше місце висуваються моменти програмові і тактичні, а світоглядові усуваються на дальший плян. Таке спричинене фактичними обставинами й умовинами конкретної боротьби упослідження ідейно-світоглядової проблематики не можна признавати за закономірне й нормальнє. Були голоси, що ідеологія Організації Українських Націоналістів це її програма і тактика, тобто мета і засоби, без світоглядової підбудівки. Це становище неправильне. Його можна порівняти з намаганням садження дерева у повітрі, що хоч живе і розвивається у повітрі, то для того мусить мати коріння в ґрунті. Тим корінням для всякої визвольної концепції та суспільно-політичної програми являється світогляд. Даліші Конгреси і Конференції зреклися оформлення світоглядових тез, але й не затвердили важності загаданих загальних означень першого Конгресу. Не затвердили формально тому, що ті означення дуже далекі від досконалості, в них багато неясностей, які нераз переходять в суперечності. Треба однак з притиском зазначити, що загальні означення першої Кон-

ференції мають багато правильних тез і що найважніше, саме вони являються отим мостом, що дуєть український визвольний змаг з націоналістичним рухом. Такі тези, як дефініція нації та держави, їх взаємовідношення і інші, не втратили своєї вартості й до сьогодні і не можуть втратити в майбутньому. І коли хоче дати віяснення хочби на тему назви організації, мусить звернутися до тих означень. В дусі тих означень дають сучасні революціонери відповідь на питання, чому вони називають себе націоналістами.

Проблематика, якою займаються наступні Конгреси й Конференції та яку устійнили та сформулювали в формі постанов, лежить у сфері політичній. Вона обіймає програму у вужчому розумінні (т. зв. програмові постанови) та програму в ширшому розумінні, що включає концепцію визвольної боротьби, визвольну стратегію і тактику (т. зв. політичні постанови і ін.). І знову ж приглядаючись тим постановам, ми зразу ж бачимо, що постанови наступних Конгресів і Конференцій у своїй побудові, трактуванні справ і формуловці дуже різняться від постанов попередніх. Хоч ті зміни відносяться радше до букви ніж до загального духа постанов, всетаки кожний мусить признати, що ті зміни є і то навіть досить великі. Напр., постанови першого Конгресу відносяться (поза загальними ствердженнями та кінцевим IX розділом) до програмових питань. Тут входять постанови про „державний устрій“, „соціально-економічні постанови“, що крім „вступних тез“ обіймають проблеми „агарної, промислової, торговельної, фінансової і соціальної політики“. Дальше ідуть розділи: військова політика, культура й мистецтво, шкільна політика і релігійна політика. Як бачимо, дуже вичерпно і систематично.

При порівнянні formulovki (без уваги на спосіб розвязки) тих постанов з програмовими постановами пізніших Конгресів і Конференцій, впадає в око зміна слова „буде“ на слова: „Ми (або ОУН) боремося за...“. Напр., „форма української державної влади буде відповідати поєднаним етапам державного будівництва України, а то національного визволення, державного закріплення та розвитку“.

Як бачимо, статична форма „буде“ заміняється в динамічну „боремося“. Однак найбільш характеристичною річчю є поступове зменшування програмових постанов на користь поширен-

ня постанов політичних. Такий процес був передбачений зразу, тобто ще в час оснування Організації. Організація свідомо перекидала точку ваги з програмової проблематики на проблематику політичну. Вона хотіла зірвати з захочаністю давніх партій в програмах, які (партії) вбачали в програмі найважнішу річ, начебто ціль саму в собі. Однак Організація не зуміла відразу цілком освободитися від вантажу минулого, хоч ясно усвідомила собі його шкідливість і потребу нового.

На доказ цього можна навести статтю одного з основників Організації Зенона Пеленського, поміщену в 17 числі (травень 1929) „Розбудови Нації”, офіційного органу Проводу Українських Націоналістів п. н.: „Що далі?“ Ця поконгресова стаття має за завдання показати різниці між політичним твором нового типу, яким є новостворена ОУН, а нашими старими політичними партіями, явищами минулого періоду. Але даймо слово авторові: „Політично-партійна боротьба вчорашнього дня була змаганням не за реальні, вловимі речі, але тільки змаганням за утопійні проекти. Десяток наших партій сперечались передусім за те, котра з них має ідеальнішу програму суспільного устрою. Передучораця боротьба казилась у літературі і публіцистиці, а вчора під час революції наші програмові Томи Моруси нацьковували на себе банди, уряди й армії. Кільканадцять партій і течій, які, особливо на Великій Україні не мали з практикою політичного щодня нічогосько спільногого, навипередьки перекреслювали собі у своїх програмах ті чи інші соціально-схолястичні формули й ось так, ціла тамошня зреволюціонізована й заражена соціальною фразою суспільність переживала вічну внутрішню схізму, вічні розколи. Так із соціалами діялось завжди, й так залишилось до нинішнього дня“.

Так як ця діягноза нашої партійно-політичної хвороби була не особисто авторова, але й усього організаційного середовища, так та-кож і терапія, яку він сугерує, іде по лінії інтенцій цього ж середовища. Автор в обличчі атрофії практичної тактики та гіпертрофії ідеології програмовости поручає занятися розробкою „тактичного розуміння української державницької проблеми“. Недостатки в українській національно-політичній думці автор характеризує ось як: „Ми не маємо системи тактики, отже не маємо закінченої, обдуманої послідовно й пля-

ново сконструованої системи всіх тих практичних середників і засобів, якими можна би в даному реально існуючому положенні оту українську державність найперше взагалі здійснити“. І тому очевидно завданням Організації є: „Устійнити вже раз нарешті та переводити в життя таку систему практично-політичної тактики, яка була б здібна відготовити на всіх займаннях наш збірний державний визвольний чин, як теж звязати нашу справу в якнайбільше корисних формах із закордоном“.

Пригадую цитати взяті із статті, писаної тому 22 років, безпосередньо після першого Конгресу Українських Націоналістів. Сьогодні з перспективи тих 22 років ми можемо з цілою рішучістю ствердити, що поставлене тоді завдання було близькуче виконано. Організація зуміла створити систему практично-політичної тактики, що знаходить своє теоретичне оформлення в постановах Організаційних Конгресів та Конференцій та коротко визначається як постулат Української Національної Революції.

Українська Національна Революція — це не лише метод революційної боротьби, бо такий голосила і УВО, але це саме система тактики, це визвольна концепція, це шлях визвольного процесу. Устійнення зasadничих положень Української Національної Революції ще діло не одної хвилини, а довгих років теоретичної праці й практичної революційної дії, а передусім полемічної боротьби з противниками революційної концепції. Цею проблемою займався цілий ряд авторів, що написали низку статей і рефератів, починаючи від рефератів на V Конгресі п. н.: „Революція національна і пролетарська“ та „Суверенна Україна та національна революція“, а кічаючи на відомій статті Степана Бандери „Українська Національна Революція, а не тільки протирежимний резистанс“, та низка статей сучасного націоналістичного підпілля, як напр., „Хто такі бандерівці і защо вони боряться“. В них розвязано цілий ряд практичних проблем і встановлено цілий ряд практичних напрямних, що в свою чергу знайшли своє відзеркалення в постановах. Висновки тієї праці можна зібрати в таких точках:

1. **Революція це метод визволення української нації.** Тільки революційним шляхом можна знищити наявну в Україні силу окупанта, зломити старі, ворожі українському народові форми й дати їому свободну можливість творити свої

форми, згідні з його внутрішньою природою, світоглядом та стилем життя.

2. Революція духова, тобто революція в світі ідей є конечною передумовою удачного переведення, а навіть самого заіснування революції у світі реальних феноменів. Революція духова це ревізія принятих чи даних вартостей. Вона може стосуватися так поодиноких зasad, як і до цілості, а також до ієархії вартостей, тобто до їхньої традиції. Революція у сфері духа завжди попереджувала кожну справжню революцію.

3. Революція це процес. В протиставленні до революції пучу, яка приходить нагло, Українська Національна Революція це процес, в якому революційний вибух займає окреме місце. Однак цей революційний зрыв вимагає довшого часу підготовки, часу громадження сил і кристалізації нових вартостей. Таке поняття революції різиться від еволюції тим, що громадження сил і кристалізація нових вартостей відбувається в атмосфері революційного напруження, революційної дії менших маштабів та цілеспрямованою акцією в напрямі викликання в відповідних умовах одвертого революційного зриву усього народу. Для зазначення тягlosti революційного процесу дехто уживав назви „перманентна революція“.

Звідти пішло знане ділення Української Національної Революції, як єдиного процесу, на три етапи — етап підготовки, зриву і державного закріплення. Позитивною частиною революційного процесу є державно-творча праця.

4. Революційними силами, тобто силами, що здійснюють революцію є цілий український народ. Не якась вибрана частина, не кляса, каста і т. п., але народ у своїй масі. Звідти орієнтація на власні сили народу та другоплянове трактування зовнішньої допомоги. У найновіші часи, в часи II. світової війни до революційних сил, як союзників Української Національної Революції, включені також революційні сили інших поневолених народів, так, що концепція розвалу Росії силами усіх поневолених народів (концеп-

ція АБН) стала немов би частиною концепції Української Національної Революції.

Окреме місце серед революційних сил повинна займати революційна організація, як своєрідний організатор та тверде ядро революційного процесу. Щоб революційна організація могла ту ролю організатора й авангарду революції виконати, вона повинна мати характер радше ордену ніж політичної партії.

З того слідують такі консеквенції: а) загально національний-характер, надклясовість, протипартикуляризм, протипартійність; б) окремий добір членів, напіввійськова дисципліна і структура з рівночасним позбавленням членів якогонебудь упривілейованого становища у суспільстві.

5. Революція національна — значить ціллю революції є національне визволення українського народу. Соціальні цілі революції осягається в рамках революції національної. Вони не є ціллю самі в собі, а є тільки наслідком національної революції. Тим неменше соціальні елементи є імманентні Українській Національній Революції, як революції політичній.

6. Революція українська — Революція передовиться силами українського народу і лежить в його національному інтересі. Вислідом революційного процесу буде національна українська держава, яку визначується як УССД.

* * *

Організація Українських Націоналістів своїм існуванням, свою дією, як цілости, теоретичною і практичною працею і боротьбою своїх членів внесла два здобутки до скарбниці національно-політичної думки українського народу, здобутки, які мають тривалу вартість аж до часу здобуття УССД та творять базу для дальнього її розвитку.

Ці здобутки це: а) повязання української визвольної боротьби з націоналізмом; б) видвигнення ідеї Української Національної Революції, як визвольної концепції українського народу.

—————♦—————

“Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської despotії та імперіалізму”.

Симон Петлюра

“Волі українського народу до самостійного життя не знищать ні ворожі тюрми, ні заслання, бо Україна є нездобутнім бастіоном героїв і борців”.

Евген Коновалець

О. В.

Між дияволом і Велзевулом

Наша доба буде записана в історії як доба ривалізації двох сил, з яких кожна — своїм способом — завзялася знищити свободну людину, створену „по образу і подобію“ Творця — і свободні, незалежні нації з їх старими, опертими на релігії і традиціях, культурами.

Хто цього не бачить, той нічого не розуміє в біжуших подіях. На жаль світ наповнений мільйонами сліпців, які мають очі — і не бачать. Не розуміють ні того, що робиться на Сході, ні того, що робиться на Заході.

Москошина, прямуючи до своєї мети, має ту саму, випробовану від 800 літ, методу. Для всякої, грізної її сили, копає нове ложище, — щоб та сила змінила свій біг і направляла її меті.

Для боротьби з українським націоналізмом видумала вона „українізацію“, „самостійну“ УССР і пр. Навіть ту „самостійну“ ввела в організацію так званих „Обєднаних“ Націй (яких делегати вергають на голову один одному такі інвективи, яких в старі часи „реакції“ — не мали в словнику представники не тільки розеднаних, а навіть воюючих націй!).

В Азії розцвітає антиколоніальний націоналізм? — використати його! Хай буде націоналізм, боротьба з „імперіялістичними націями“ (не клясова!), аби лише в „союзі“ з Москвою, не проти неї!

В Персії повстав націоналістичний рух? — нехай! Америка заявилася **проти** нього, Совети — за, і почали обертати його фронтом проти Заходу. Підносить голову націоналізм в роздертій і обкрайній Німеччині? — Заход довішує недовіщених нацистів, але Москва регабілітує їх,творить з них армію, поліцію і обіцяє привернення німецької „соборності“. Та сама політика у В'єт Намі, та сама в Китаю, та сама в Кореї, — в Європі і в Азії.

В політиці Заходу, бачимо щось **якраз протилежне**. Москва ломить протимосковське вістря націоналістичних рухів, загострюючи вістря протизахідне. На Заході ж ділають сили, які здушують всякий прояв націоналістичних енергій навіть тоді, коли ці енергії скріплюють Заход і ослаблюють Росію. Недавно стверджено ком-

петентною стороною, що през. Рузвелт в Ялті зобовязався перед своїм „дорогим союзником“ Сталіном — не підтримувати акції китайських націоналістів Чян Кай-Шека, і — інших націоналістів... Це, не зважаючи на те, що націоналістичний Китай вірно стояв по боці Заходу в японській війні, а Росія в тій війні прийшла вже на „шапкобрання“. В Югославії — Заход теж підтримав не патріота-націоналіста ген. Михайловича, а московського поліхача, пройдисвіта Тіта.

В Еспанії Заход підтримував ворожі Заходові промосковські банди комуністів і досі ворожо ставиться до еспанського націоналізму, анти-московського і антикомуністичного. Очевидні такі сили на Заході, яким милішим був би тепер в Еспанії якийсь еспансько-московський Рокосовський або Громико, ніж ген. Франко. Явно миліший був би тим силам на Формозі не Чян Кай-Шек, а приятель Сталіна Мао Це Тунг.

В справі корейській є поважні сили на Заході, що явно гальмують антикомуністичну акцію і стоять за мир „за всяку ціну“ з китайським агресором. Преса тих сил робить рекламу „колоносальній воєнній силі“ червоного Китаю і Росії, умисне і явно роздуваючи потугу червоних напасників, щоб залякати „громадську думку“ і змусити до капітуляції. Коли ж південно-корейський президент Сігман Рі попробував зірвати голову червоній пятій колоні в північній Кореї, „західня“ преса здійняла страшний гвалт проти нього, як проти „фашиста“.

Та сама преса (зовсім не комуністична!) сухої нитки не знаходить на кожнім європейськім „фашисті“ (цебто антикомуністі), і натомість зразу впадає в ніжно-ліричний тон, боронячи таких гиєн, зрадників і каналій, як Фукс, Гис, або Голд...

Коли відділи ген. Лятр де Тасіні визволили одну католицьку провінцію В'єт-Наму, де комуністичні гангстери мордували слуг Христа, жінок і дітей; коли військові чинники хотіли належно покарати кількох зловлених драбів, — їм офіційно заборонили це, як „негуманний акт“, аж зрознена людність сама скарала своїх катів.

Подібну „гуманну політику“ супроти зловлених червоних агентів фаворизують темні сили, які мають вплив в Греції (бо монархія — це ж „реакція“). А з яким застереженням преса цих темних сил ставиться до Туреччини! З якою ворожістю до арабсько-музулманського світу! Тому, що цей світ є світ націоналізму, світ традиційної, своєї культури і пошани релігії; де ще високо стоїть поняття честі, совісти, де нема приступу розкладовим матеріалістичним ідеям тої чи іншої міжнародної мафії — східної чи західної.

Багато укритих дружів має на заході Політbüro!

Сіллю в оці тим мафіям є англійська монархія. Стара Англія — з її глибоко вкоріненим почуттям національної гордості, недоступна розкладовому впливові міжнародних доктрин (все „нат Бритіш“ — вже тим самим відкидалося); стара Англія монархічних, анти-мафійських традицій, — теж є ворогом і темних сил Сходу і темних сил Заходу (які рекрутуються головно з виходців з того ж Сходу).

По поваленню німецької і австро-угорської монархій, англійська монархія стала черговим ворогом мафії, як підпора старих європейських традицій. Її підміновується пенетрацією темних сил в правлячі кола, в трейд-юніони.

Підтинати сили ворожого комунізму націоналізму (Чян Кай-шека, ген. Михайлова, Франка); хотіти віддати червоному Китаєві (це бот Росії) випадову браму до Японії — Формозу; завзято не позволяти Зах. Німеччині стати на ноги політично, мілітарно й економічно — все це ніяк не лежить в інтересах Заходу. Це лежить в інтересах Москви. А коли так, то в чиїх інтересах діє західня мафія?

В своїх власних. **Бо її мета — та сама, що мета Советів.** А саме: через тоталітарний соціалізм знищити свободу людини, обернути її, відірвавши від Бога, — в худобину, в звірів і в скотів. А крім того знищити суворенні держави, здеморалізувати її захистити їх, — щоб зробити з них провінції світової імперії (мафії), під світовим деспотичним урядом. Ось чому вся „холодна війна“ Заходу зо Сходом виглядає на смішну „жабомишедраківку“, де одна сторона грає (як в варцабах) — в „кріпки“, а друга в „піддавки“. Ось чого західня мафія ніде не позволяє підняти голову силам традиційного націоналізму. Бо — гасла релігії, свободи людини, свободі-

них націй — перекреслюють всі пляни обох мафій. Для того західня мафія не хоче, властиво, боротися з комунізмом ні мілітарно, ні економічно, ні пропагандивно-ідейно, ні знищити енергійними заходами московську п'яту колону на Заході.

Характеристична під тим оглядом є заява п. Ліпмана. В одній статті, він не соромлячись, пише: „Не те біда, що якась країна падає жертвою комунізму, а те, що комунізм завсіди викликає, як реакцію проти себе — „фашизм““. А цього, цебто націоналізму, панове Ліпманні стерпіти не можуть. Тому волять соціал-комунізм, волять „фабіяństво“ — іти поволі до тої ж мети, як це є у Франції, в Італії, в Англії.

Звідки ця ненависть до націоналізму? Звідти, що націоналізм бере за підставу релігію, а в Європі (Еспанія, Франція, Греція, Україна) християнську релігію, — особливо мафіям (масонській зокрема) — ненависну; звідти, що націоналізм не позволить (для „світового уряду“) розхитати й знесилити державу фізично (пропагандою „пацифізму“), ні морально („каміксами і антирелійними фільмами“), ні політично (не пустить на провідні становища Волесів, Гіссів або Фуксів); через те, що націоналізм не дасть замінити національні традиції — атеїстично-соціалістичними брехнями сучасного Мегальополіса — де буйним квітом розцвітає чортополох ріжких мафій. А що буде, коли західня мафія не встереже себе жадними уступками? Тоді прийде до війни, подібної до війни Гітлера з Сталіном, до війни диявола з Вельзевулом . . .

Завдання України памятати, що у всіх мафій вона на чорній листі; що її перше завдання — поконати большевизм і Росію, але й памятати, що мета другої мафії — теж обернути, під „світовим урядом“, всі нації в ярмо, а людину — в рабство.

Мета і Сталіна і масонерії (й інших західних мафій) — поставити всі нації в таку залежність від (того чи іншого) „старшого брата“ та його столиці, як є в залежності від міста села.

Село ж уважається за загумінок. Сільська мова, сільська ноша, сільські звичаї, вірування, сільський уклад життя, — все це в очах міщуха — є щось „відстале“, „вузько-провінціальне“, „ретроградне“. Місто диктує селу свої звичаї свою віру, свою владу, свою моду, своє політичне „вірюю“, свої літературні смаки і т. п.

Таким „селом“, такою провінцією Росії стала Україна XIX в. Такою хочуть її зробити червоні москалі нині. І такою ж провінцією хоче зробити і Україну і інші нації західня мафія, яка простує до свого „світового уряду“. Україна не на те голосила свій звязок з минулими устами своїх національних пророків, (Шевченко); не на те воювала з отруйним космополітізмом; не на те поборює тепер большевизм, щоб впасти жертвою нових темних сил.

Ті, хто на еміграції, в ім'я „розвойових тенденцій сучасності“ і „прогресу“ — ширять догму матеріалізму; хто підступом підриває релігію; хто тягне нас як провінцію під „світову унію“, або під знак пророка тоталітарного рабства і антихриста К. Маркса; хто ворохобиться проти національних традицій; хто, роблячи собі культ з аморфної маси і „малих людей“ (Швейків) не-

навидить культ героїв і негує потребу провідної верстви; хто розтліває еміграцію захвалюванням Сартра і А. Жіда, з його апологією злодіїв, безвірників і гомосексуалістів, — всі ті прапороносці „сучасної України“ запльованої і знасилюваної москалями України — всі вони є гробокопателями вільної нації, слугами або диявола, або Вельзевула.

Не по дорозі з ними воюючій Україні, яка мусить відкинути їх геть із свого шляху.

В страшних роках, які чекають Україну і білу расу Окциденту взагалі, — на чолі проводу мусить стати не ріжні Тіти, Швейки чи Жіди, або їх звеличники, а — **святі і герой**.

А знаком святих і герой України — завжди були: **шабля і хрест**. Без цього знаку пустою балаканиною будуть розмови про „свободу людину і свободу народів!“

Степан Мерехт

Фронт духової зброї

ПРОПАГАНДА — ІНФОРМАЦІЯ

Настільки українці зайняті тепер своїми внутрішніми громадсько-суспільними й політичними справами, що майже залишають облогом зовнішню ділянку чужомовної інформації та звязків з чужинцями. Вправді про неї йоді згадують, пишуть в пресі, але найменше здійснюють її в практиці. Тому часто нації сусіди (москалі, поляки, чехи) інформують світ про нас. Але як?

У нас витворилися два протилежні погляди, що своїми крайностями зводять нашу пропаганду внівець. Одні узaleжнюють її виключно від грошей, а що їх в нас ніколи досить нема, зокрема на таку абстрактну ціль, то радше її не зачинати собі з нею лиха. Другі обстоюють погляд, що справа не в тім, щоб ми переконали світ про слушність наших державницьких аспірацій, а виключно в тій силі, якою ми зможемо підтвердити перед світом наші визвольні змагання. Перші помилуються, коли думають, що пропаганда, це тільки гроші. Передусім мусить бути ідея, що дає зміст пропаганді й одуховлює її. Щойно тоді слово могутніє і перемагає сталь. У відповідь другим можна ствердити, що кожна політична акція і кожна збройна боротьба по-

требують доконче допомоги пропаганди, якщо хочемо запевнити перемогу українській справі.

Чужомовна інформація є одним з найважніших завдань **кожної політичної еміграції** **су-проти поневоленої батьківщини**. Від доброї інформації про Україну багато залежить як сформується відношення вільного світу до справи її визволення. Якщо зуміємо переконати світ про необхідність розчленування Советського Союзу, як також про необхідність для світу існування суверенної України, то у великій мірі причинимося до осiąгнення нашої мети. Второпнє інформування світової громадської думки про українську справу заощадить нам багато жертв в дальшій визвольній боротьбі її в майбутній війні.

У нас є деяка відраза до самого слова „пропаганда“, яка щораз частіше фігурує тепер під назвою: інформація. Раз тому, що большевизм і гітлеризм, поставивши пропаганду на службу своїх імперіалізмів, збезчестили її своїми методами обману й забріханості. А потім часто змішуємо поняття агітації з пропагандою. Агітація, популярно кажучи, це просто нахабне.

влізливе й демагогічне намовлювання людей до чогонебудь, накидування їм якоїсь справи; це свого роду політичне цькування. Натомість пропаганда є культурним поширюванням ідей, щоб приєднати для них однодумців; це річеве інформування і переконування культурними засобами

свого й чужого громадянства про доцільність такої чи іншої розвязки різних питань і проблем; це умотивування програм, завдань і т. п. правдивими доказами. Пропаганда, це духовий меч, що промоціює ідеям шлях до їх здійснення.

МЕТОДИ ПРОПАГАНДИ

Методи пропаганди є зумовлені різними чинниками, а головно залежні вони від того, хто і в якій справі веде пропагандивну акцію. Іншими методами користується суверенна держава, а іншими нація, що щойно веде боротьбу за свою державну суверенність. В методиці пропаганди є також суто національні різниці, що у висліді творять різні роди пропаганди. Найвиразніше виявилося це в пропаганді німецькій за націонал-соціалістичного режиму й в московській з її большевицько-комуністичними гаслами, які прийшли на зміну панславістичним гаслам, щоб тепер знову помалу уступати місце для всеросійських гасел.

Німці користувались так званою **круговою методою**, якщо собі графічно уявити її. В осередку кола поставили тезу про „народ без життєвого простору“. Широко закреслювані круги на обводі кола обєднували різні, звичайно актуальні, теми для яких вихідно був майже завжди Версайський мир 1919 р. Другою тезою була необхідність національної соборності, що також була осередкою точкою в колі. Конкретними питаннями, що обєднувались кругами на обводі кола, були за чергою: прилучення Саарщини, Австрії, Судет, Чехії-Морави, Клайпеди й Данцигу. На цьому ввійшла німецька пропаганда у фазу мотивування збройного конфлікту. Під час війни висунено третю тезу про необхідність знищення плютократії і комунізму та побудови „Нової Європи“, що по суті мала бути „Германською імперією німецької нації“, цебто Європи під німецькою гегемонією. Німці не вели назагал дворейкової пропаганди, за винятком особливих питань. Вони здебільша кидали майже ті самі гасла для свого народу, що й для чужих, розуміється, в іншій формі. Круговою методою пропаганди, що виходила від дальших і загальних справ до якогось конкретного питання, користувався Геббельс, як у великих проблемах заграницької політики, так і при кожній внутрішньо-політичній кампанії, цебто, під час

звичайних виборів до „райхстагу“ (парляменту), чи в знаніх плебісцитах з заявою „так“ або „ні“. Осягнені в них 90% або 99% позитивних для націонал-соціалістичного режиму вислідів, ніяк не можна вважати за підробку, фальшиві підрахунки, або „ради страху юдейського“ віддані проти власного переконання голоси. Хоч ціла німецька пропаганда була досить шабельнова, однак своєю логічною прямолінійністю, рубашністю свого змісту й своїм командним тоном відповідала національній психології німців і промовляла майже однаково, як до університетського професора, так до фабричного робітника, як до урядовця, так і до селянина, як до бабусі, так і до юнака, маючи всюди прихильний резонанс. Ту шабельновість смів собі нехтувати єдино маршал Герінг або **такий талановитий** радіокоментатор, як Ганс Фріче. Та якраз ця шабельновість загнала остаточно Геббельса в сліпу вуличку. Він почав під час війни повторятися і, хоч німецька зброя славилась перемогами, не осягала його пропаганда вже особливих ефектів, не зважаючи на те, що цілий апарат пропаганди працював всіма силами.

Наскрізь інакші методи засвоїла собі **московська пропаганда**, що творить собою зовсім окремий тип. З її успіхами зустрічаемося вже на початку 18-го століття. Не так може змінам тактичних речинців воєнного походу Карла XII, як саме московській пропаганді завдячуємо трагічне заломання визвольних змагань гетьмана Івана Мазепи. З нього була зробила єхидна московська пропаганда „лютерана“ й „кальвіна“, щоб здискредитувати його перед українського населення, що відчувало велику нехіть до протестантизму. Московські агітатори застрашували селян „панською владою“ козацької старшини, розпалюючи вже тоді клясову ненависть і недовірія до власної держави.

Метод московської пропаганди був колись за царів і є тепер за сталінського режиму методом найбільшої у світі забріханості. Вона користу-

ється засобами повної безхарактерності, мімікри і двоподілу у своїх тезах та гаслах.

Творці й керівники московсько-большевицької пропаганди виходять з заложення, що пропаганда, це рекляма для такого підприємства, що називається в даному випадку держава. Інші держави, це кляті конкуренти Москви і їх треба всячими способами нищити, щоб зовсім позбутись їх. Власне населення уважають за всяких службовиків (бюрократія) і за слуг (робітництво та селянство) того гігантичного підприємства — совєтської держави. І цим слугам інакше пропагують комунізм, ніж зовнішньому світові, зручно маскуючи московський імперіалізм під комуністичною вивіскою, як колись був він під панславістичною.

Московська пропаганда ввесь свій матеріал так подрібно посортувала, приспособлюючи його до різних груп населення і до різних ситуацій, що добродушна публика в Західній Європі чи Америці часто взагалі не здає собі справи, що якесь нове, дуже гуманне гасло з усіми атрибутами християнського світогляду, вийшло якраз з московської кузні. Найновіший приклад з міжнародними "мировими конгресами" й іншими псевдополітичними комедіями, де брали участь навіть деякі справжні науковці, а також був дався заманити один французький католицький чернець, знаний із своєї публіцистичної діяльності.

Отже, ознаками московської пропаганди є 1) надзвичайна акробатична гнучкість і 2) мімікрія, що дає змогу Москві вести пропагандивну акцію звідусіль, цебто, також з різних невтральних установ й організацій, маскуючись поступовими, демократичними, миролюбними й альтруїстичними фразами. Московська пропаганда дуже небезпечна, бо вона не цурається навіть найпідлішого засобу, що в хитрих руках її керівників завжди осягає якийсь успіх. Вивчивши психологію не тільки мас того чи іншого народу, але й психологію кожної суспільної верстви, кожної званової, професійної групи, молоді, старшого покоління, жіноцтва, мужчин, а навіть доросту й дітей, прихильників і членів різних політичних партій, має московська пропаганда до кожного свій належний підхід, що його на основі досвіду намагається ще й удосконалювати. Єдиним недомаганням московської пропаганди, так мовити б, її "Ахилевою пятою", є факт, що в наслідок 2-го світової війни, мав

світ нагоду познайомитись безпосередньо, чи посередньо, з дійсністю московського режиму. Однак це ще піяк не підтяло пропагандивного розмаху тих, що відзначаються крайною нахабністю, як своєю національною прикметою, і далі заливають світ повінню друків, інтриг і виступів в Організації Обєднаних Націй, що для Москви є найдешевшою і найефективнішою трибуною її пропагандивного наступу на світ і людство.

Цікаво, що **американська пропаганда**, всупереч американській ментальності бізнесмена, має своїм ідейним змістом досить абстрактний характер. Це не тому, що Американці були висунули під час першої світової війни 14 точок Вільсона з гаслами, що їх самі співтворці згори пересудили, а в 2-їй світовій війні виступили з Атлантическою Хартою, яку дали своєму московському союзникові, щоб він її в зародку знищив. Річ в тім, що американська пропаганда виходить тільки зі свого становища, не узгляднюючи духового наставлення і політичних аспірацій тих, до кого вона спрямована. Вона не спромагається на зрозуміння тих, кого собі зєднати хоче, придержуючись менторського тону. Тому її успіхи покищо сумнівні, доки не знайде вона внутрішнього звязку з об'єктом своєї дії. Маємо на думці не тільки "Голос Америки" в українській мові, але й інші ділянки американської пропаганди серед інших народів, напр. серед англійців й особливо серед німців, де є великі недостачі у вислідах пропагандивної акції.

Німці відзначаються у своїй пропагандивній методиці зразковою систематичністю. Москалі безшабашною впертістю, Американці мабуть іще шукають шляхів, а покищо мусять аргументувати свої політичні гасла грубими мільйонами доларів на т. зв. "Плян Маршала". Помисловістю відзначалася колись велико британська пропаганда, зокрема серед народів Близького Сходу. Чехи перебрали багато від свого німецького сусіда, зокрема систематичну тягливість в пропагандивних акціях. Поляки, хоч і не мають якоїсь визначені методи, зате намагають постійною метушливістю і вмілістю утримування особистих звязків з впливовими чужинецькими чинниками. Наївні є польські пропагандивні концепції, якщо вони хочуть світові вмовити, що "Польща є ключем до Європи і забороном цивілізації". Під такою димовою заслоною приготовляє польський імперіалізм світ до своїх зазіхань на Львів і Вильно.

А врешті ми, українці, майстри від імпровізації також у пропаганді, що іноді при догідних обставинах може осягнути якийсь хвилинний успіх, але він подібний до світлянного ефекту метеору. По суті, імпровізація заперечує основні засади пропаганди.

Різниця між пропагандою державної і недержавної нації є передусім в самій меті й змісті пропаганди. Даліше, держава може призначувати на пропаганду мільйонові грошеві фонди і дати їй до диспозиції цілу мережу своїх закордонних представництв, де головно пресові, а тепер іще й культурні аташе, всеціло присвячуються їй. Таких можливостей не має недержавна нація, хоч для неї, зокрема для її справжньої політичної еміграції, ніколи не може бути оправданням брак грошей. Навіть при найскромніших грошевих засобах, якщо тільки є добра воля і знання справи, можна вести пропаганду. Недостаток грошей на розгорнення

пропагандивної акції в широких розмірах мусимо надробляти більшою видумливістю, щоб давати світові завжди щось нового, щоб з кожної нової політичної ситуації витягати нові докази на оправднення наших змагань до державної суверенності.

Пропаганда державної нації має ту слабшу сторінку, що вона іноді бюрократизується, тут-гіє (штывніє), бо її роблять здебільша урядовці, що іноді мають згори обмежену ініціативу, а іноді її не намагаються вдостаток виявляти її. Бездушне ж виконування пропагандивних завдань у формі звичайного урядування, відбуття в бюрі службових годин, не може дати бажаного висліду й успіху. В пропаганді мусить бути дух особистості, щоб вона діяла, щоб захоплювала, фасцинувала. Це можливе тільки тоді, коли пропаганду ведемо з дійсним внутрішнім переконанням, з власним запалом, щоб захопити й переконати тих, на яких нам залежить.

РОДИ І ЗАСОБИ ПРОПАГАНДИ

1. На чужині й серед чужинців робимо пропаганду вже самою свою поведінкою. Воно якось так водиться у світі, що чужинця оцінюють по його вчинках, здебільша за національною принадлежністю, а не за його прізвищем, чи професією. Від нашої поведінки серед чужинецького середовища залежить багато, яку ми славу, чи ганьбу, робимо українському імені й взагалі Україні. Ось, для прикладу, не зовсім нам прихильний лінцький щоденник "Obergostterreichische Nachrichten," що його видавцем є жид, 13 грудня 1947 р., надрукував новинку під заголовком "Гості, що їм раді ми", в якій читаємо: "Десятьмо українцям, що по закінченню війни залишились були в Шваненштадті й тепер дались звербувати до Англії, справлено пращальну забаву, під час якої виголосив промову посадник Грабнер. Ішло тут про чужинців, з яких кожний був бездоганий своїм характером і здібній у своєму фаху". А американська інформативно-часописна агенція Юнайтед Прес розголосила 26 червня 1941 по цілому світі, у звязку з вибухом німецько-московської війни, на основі уважних спостережень, таку характеристику про нас: "Українець є оптимістичний, релігійний, віруючий, здергливий, але приязній та уважливий. При всій його життєрадості він дуже внутрішньо чутливий, а при добрім проводі хо-

робрий і витривалий". Це потверджує, як усюди стежать за кожним українцем зокрема і за цілою нашою національною спільнотою, щоб по нашій поведінці й по наших вчинках оцінювати нас. Тому не фраза це, що політична еміграція недержавного народу, як цілість, її окремі групи і кожна її одиниця є, немов свого роду амбасадою, нашим дипломатичним представництвом всюди там на чужині, де живемо. На ділі, політична еміграція завжди реірезентує свою батьківщину перед чужим громадянством і, неофіційно, навіть перед чужими державними урядами, тільки не завжди здає собі ясно з цього справу. На потвердження цього вистарчить пригадати взаємини української колонії в Празі з чеськими громадськими й урядовими чинниками по 1-їй світовій війні.

* * *

2. Мистецтво віддає поважну прислугу політичній пропаганді, хоч не можна вважати його за домінуючий пропагандивний засіб. Сильні літературні твори, якщо зуміємо зацікавити ними чужинецьких видавців, щоб виходили вони в перекладах, а в чім ми виявляємо особливу нездарність, музика, театр, фільм, танець, мальарство, різьба і т.д., це все у великій мірі причинюється до популяризації культури даного народу серед

чужинців, зєднує йому з величників і щиріх прихильників. Однак найвінім було б покладатись на те, що можна виспівати або витанцювати власну державу.

* * *

3. Наука, якщо є тільки змога плекати й розвивати її, виробляє нації звучне імя у світі і заставляє світ поважно числитися з такою нацією, що її науковці дають дійсно щось нового, оригінального й поважного. Московська еміграція з великим успіхом використовує своїх науковців для політичної пропаганди. Московських науковців зустрічаємо майже по всіх університетських осередках старого й нового світу, почавши від невтралної Швейцарії аж по північноамериканські університети. Там вони впливають на майбутніх провідників і державних мужів чужих націй, викресуючи в них позитивне наставлення до "єдиної неділімої Росії", цебто, до рациї стану московського імперіялізму. А ми навіть занедбуємо наше співробітництво в чужих наукових енциклопедіях, де наші вороги свідомо фальшиво, а інші в несвідомості, хибно інформують світ про нас **на цілі десятиліття**.

* * *

4. Хоч фільм зачислюємо до мистецтва, однак він займає в пропаганді зовсім самостійне місце. Як московська так і німецька пропаганда належно оцінили значення фільму для себе і запрягли собі його до служби. Москва й Берлін зуміли близкуче збити політичний капітал на фільмі, високо піднявши його мистецький рівень, щоб в той спосіб вирівняти вложену в нього тенденцію, його пропагандивні завдання. Тим більшу вартість має фільм для поневоленої нації. Нічо так не оживлює якоїсь ідеї, як саме фільм, що має всі можливості передати її глядачеві в безпосередній спосіб та викликати в нього відпо-

відний настрій і бажану реакцію. Тому треба вважати за великий осяг для мадярів, що про Кардинала Міндсенті накрученено в ЗДА спеціальну фільму, на яку мадярська політична еміграція навряд чи сама спромоглася б з огляду на великі кошти, але напевне дала Американцям спонуку до цього.

* * *

5. Чужомовна інформація при допомозі пе-ріодичних пресових бюллетенів, часонісів і зокрема ілюстрованих журналів, радіопередачі, конференцій з представниками чужої преси, співпраця в чужинецьких часописах і виступи на різних чужинецьких зборах та участь в міжнародних конгресах — це найголовніша ділянка політичної пропаганди.

* * *

6. Як свого роду завершення пропагандивних завдань, слід уважати безпосередні звязки листовній особисті з впливовими чужинцями, зокрема з церковними, культурними й економічними діячами, з журналістами, політиками й дипломатами тих усіх народів і держав, на яких нам залежить, які можуть в тій чи більшій мірі причинитися до позитивної розвязки української проблеми. Ці безпосередні звязки з міродатними чужинецькими чинниками вимагають найбільше зусиль, зусиль передусім на те, щоб узагалі осягнути такі звязки та, щоб вміло вдержувати чи пак вести їх нам на користь. На це потрібно не тільки підготови, пляну й тактики, але й такту, знання і самопевності, бо тут перетинається лінія пропагандивної діяльності з прямою політичною акцією. Тут роля пропаганди виростає до справжньої дипломатії у всіх її тонкостях.

УКРАЇНСЬКА МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ

Мазепинська еміграція, очолювана Гетьманом Пилипом Орликом, започаткувала вже самою своєю появою на чужині українську заграницяну пропаганду. Ця пропаганда йшла впарі з політичною акцією для створення протимосковської коаліції, збройного союзу України з Кримом і для підтримання інших дипломатичних заходів, що продовжувались до половини 18-ого століття. Опісля майже зовсім затихло було про українську справу у світі. Щойно перші галицькі по-

сли у віденському парламенті (1848 р.), а далі пізніше наддніпрянські посли в петербурзькій Думі (1906) почали своїми виступами робити розголос серед чужинців про український народ, його положення і змагання. В міжчасі, в 70-роках 19 стол. почалась нова політична еміграція з Наддніпрянщини, що завдяки її з'явилось чимало статей на українські теми в чужомовних європейських виданнях і яка почала також презентувати нас на різних міжнародніх конгре-

сах. Потім слідували ще дві хвили на початку 20 століття, що дали почин до чужомовної інформативної праці закордоном. Масова сецесія українських студентів з львівського університету 1901-02 року та їхнє перебування на студіях в Krakovі, Празі, Відні і Граці безумовно причинились до розголосу на чужині про тодішню українську дійсність. Наші чужомовні пресові органи "Ruthenische Revue," згодом "Ukrainischer Rundschau" в Австрії і "Українська Жізнь" в Росії також виконували свою пропагандивну роботу. Однак щойно "Український Інформаційний Комітет", що повстал заходом наддніпрянських емігрантів у Львові 1912 року, це, з вибухом балканської війни, розвинув уже в досить широких розмірах справжню українську політичну пропаганду з випромінюванням на Західну Європу. Уже тоді були вийшли інформативні брошури про Україну в англійській мові.

На основі давнішого проекту Вячеслава Липського, дійшло в 1914 році до заснування у Львові "Союзу Визволення України" (СВУ), перенесеного потім до Відня, що під час першої світової війни розвинув був таку інтенсивну й успішну пропагандивну діяльність і то не тільки на терені Осередніх, але й невтральних держав, на яку, на жаль, пізніше й тепер українці ще не спромоглись. Союз Визволення України видавав свій український орган "Вістник", що був знаменито редактований; потім в німецькій мові "Ukrainische Nachrichten" у Відні, а в швайцарській Лозанні виходила "La Review Ukrainienne." В Берліні видавав тоді Др. Д. Донцов, член СВУ, інформативну кореспонденцію "Nachrichten des ukrainischen Pressbüro's," а згодом у швайцарському Берні разом з В. Степанківським "Correspondenz der Nationalitäten Russlands," що одночасно виходила в німецькій, англійській і французькій мовах.

Союз Визволення України мав своїх уповноважнених в Константинополі, Софії, Берліні, Букарешті, Римі, Штокгольмі, Копенгагзі, що вели там політичну акцію і пропаганду. З ними рахувались тамошні урядові чинники, як з неофіційними дипломатичними представниками України. Враз з тим ішла тоді українська дипломатична акція в державах Антанти, яку започаткував ще в 1910 р. В. Степанківський в Лондоні. Він удержував в Лозанні Українське Пресове Бюро, що видавало, крім інформативних бюллетенів, часопис "L'Ukraine" і різні брошури.

Союз Визволення України вів не тільки зовнішню пропаганду серед чужинців, але й внутрішню, тобто, національно-освідомлюючу й політично-виховну працю серед наддніпрянських українців з царської армії, що були в німецько-руському полоні. У висліді були сформовані дві дивізії, Сіра й Синя, українських збройних сил. Своєю діяльністю дав Союз Визволення України класичний приклад доцільного поєднання політичної акції та зовнішньої і внутрішньої пропаганди, при правильному розподілові й співвідношенню наших сил в цих трьох ділянках.

Від 1919 р. дають наші державні чинники перевагу прямій політичній і дипломатичній акції. Вправді УТА — Українська Телеграфічна Агенція розголосувала по світі вісті про Україну, а Капеля О. Кошиця маніфестувала світові українські культурно-мистецькі цінності, однак цим не були ми всилі параліжувати офензивної ворожої пропаганди, занедбавши користуватись власними пропагандивними засобами. А крім того, ми — подібно як подекуди на наших воєнних фронтах — також в нашій досить кволій пропаганді постійно боронились, не зважуючись чомусь на рішучий наступ, що й пропагандивній стратегії дає більші вигляди на успіх-перемогу, ніж оборонна тактика.

В часі між двома світовими війнами чимало прислужились інформативно українській справі передусім наші наукові інституції, що збудували для неї зацікавлення і прихильність чужинців своєю поважною науково-культурною працею. Український Вільний Університет в Празі, Господарська Академія в Подебрадах, Історично-Фіологічне Товариство в Празі, наші Наукові Інститути в Берліні й Варшаві викликували свою діяльністю оживлення українсько-чужинецьких взаємин й у великій мірі актуалізували нашу проблему в науковому світі.

Дуже цінний вклад для ознайомлення чужинців з долею України дав Центральний Союз Українського Студентства (ЦЕСУС). Він, при своїх скромних засобах, постійно й гідно презентував на міжнародних студентських форумах не тільки нашу високошкільну молодь, але й взагалі свою поневолену націю в її змаганнях до визволення.

Своїми чужомовними бюллетенями інформувала заграницьну пресу й політиків Українська Пресова Служба, лондонське Українське Бюро зі сво-

єю філією в Женеві й наші чужомовні часописи, як наприклад, віденський "Volkerbrücke" в німецькій мові, редактований М. Троцьким, празька "Ukrajina" в чеській мові і т.д.

Під час 2-ої світової війни, на жаль, ми не спромоглися на чужомовну інформацію в таких розмірах щоб відповісти нашим тодішнім потребам. Склалась на це очевидно також дуже несприятливі для нас обставини. Україна опинилася між московським і німецьким імперіалізмом, немов дослівно, між молотом і ковадлом. А ми, нікуди правди діти, технічно не підготували апарату нашої пропаганди, щоб в зударі ворожих нам сил витягнути до відсічі меч нашої духової зброї. Ми не зуміли належно насвітлити закордонові нашої проблеми й нашої тодішньої ситуації. Тому й стільки жертв коштувало нас, щоб світ щойно по кількох роках нашої кривавої боротьби повільно приходив до оцінки значіння Української Повстанчої Армії.

По 2-ій світовій війні зросла скількість наших інформативних чинників, як ось пресових бюр, референтур, бюллетенових періодик і неперіодичних видань. Вони подекуди навіть функціонально зрізничувались зовсім в доцільній спосіб.

Однак існуючі тепер наші інформативні установи ведуть свою працю надто "вільнопочут", без ніякого взаємного порозуміння. В цій безмежній незалежності виходять іноді суперечності, що у висліді шкодять загальній справі. Нема координації в праці.

Другим нашим недомаганням є доривочність. Залишки робимо все принагідно. Вміємо іноді добре імпровізувати, тому часто надуживаємо імпровізацію. **Інформативна діяльність вимагає систематичності, постійності й тягlosti.** Інакше зводиться усе до принагідних півоясів.

Іноді здається нам, що ніби знайшли ми якось нашою публікацією зацікавлення в чужинців. Однак воно насправді тільки хвилинне й не забаром поньому й сліду немає. Бо чужа актуальніша брошюра або книжка на нову тему мімохіт відсуває увагу закордону від нас. Наша справа мусить знову ждати на "щасливий збіг обставин", щоб ми колись при нагоді, змилосердились над нею новою одноднівкою.

Візьмім конкретний приклад:

Час польської пацифікації в Західній Україні. Ми мобілізуємо європейську думку. Знаменито імпровізуємо. Бюллетені й брошюри в чужих мо-

зах, а подекуди навіть статті в заграницькій пресі з описами жахливих знушань поляків над українським населенням. Поїздки англійських журналістів по Галичині й відвідини послів Британського Парламенту по галицьких селах. Пішов трохи відгомін по Західній Європі, але швидко притих, не викликавши бажаного для нас зрозуміння.

Причина цієї безефектовності ясна. Європейська громадська думка не була заздалегідь підготовлена на можливість пацифікації в європейській країні. Вістка про неї гріянула зневея і годі було знайти чужинцеві завязки цеї драматичної події. Де йому шукати основних причин, а не тільки останніх мотивів пацифікації? Чужинцеві не сила було повязати окремі факти цеї великої драми в одну цілість. Тому те все зробило на нього враження емоційної події, що вже по кількох тижнях залишилась тільки маловажним епізодом, який забувається швидко.

Друга історична подія штучно викликаного большевиками голоду в Україні не викликала належної реакції в світі, хоч це була одна з найбільших трагедій європейського народу. З української сторони доложено багато зусиль, щоб зробити розголос про неї. Ми зацікавили нею визначних чужинців, як ось, віденського Кардинала Т. Инніцера, д-ра Аменде і т.д., але достаточно закінчилось усе також без висліду для тривкої популяризації нашої справи і головно без правильного її наслідження. Не виявились ні дійсні причини тої "голодової акції" в системі большевицького режиму, ні мета наших змагань. Коріння лиха не відгребали ті чужинці, що хотіли добродійною акцією санувати експерименти московського імперіалізму. А також кількома ширими зідханнями чи неофіційними заявами ніяк не помогли нам ні на крок приблизитись до нашого національно-політичного й господарського визволення.

* * *

В основі успішної пропагандивної праці мусить бути постійність і систематичність інформування з одної сторони, а з другої **правдомовність і річева переконливість.**

Очевидно імпровізувати приємніше, лекше й більше відповідає українській вдачі, ніж безперервно тягнути одної ті саме продовж довгих місяців і років. Імпровізація здається навіть ефектовнішою, бо відразу дає успіх, хоч зде-

більша сумнівної вартості. Тяглість вимагає більшого вкладу труду, розрахованого на довгий час; заки наспіє перший її вислід. Зате його можна вважати справжнім успіхом, головно в тім, що в цей спосіб зактуалізоване питання не дасть себе відсунути в тінь будьякою сензаційною політичною афераю. Наприклад, при правильній постанові не сміє прибліднути значіння дій Української Повстанчої Армії навіть в тім моменті, коли в іншій країні виникає новий рід боротьби проти московського імперіялізму (спротив Тіта в Югославії), вибухає війна в Кореї і т.п.

Якщо з виробленим пляном постійно інформуємо чужину про Україну, то кожний новий фрагмент з українського життя і кожна свіжа вістка з нашої дійсності буде зрозумілою чужинцеві. Він зуміє оцінити її і витягнути з неї висновки для себе. Інакше, доривочно, довідавшись щонебудь про нас, він не має змоги пояснити собі вістки й переходить без уваги попри неї.

Фізичний приклад краплин води, що вижолоблюють тверді камені, промовляє тут безсумнівним прикладом. Якщо будемо постійно раз на тиждень продовж років обслуговувати редакцію хоч одного часопису односторінковим бюллетеном-вістями про Україну, то врешті дібнемося того, що передусім буде хоч один з редакторів мимохіт спершу листкувати його, а згодом читати й пічне поволі орієнтуватись в українській справі. Врешті нашою постійністю й річевою інформацією переконаємо його, що не зашкодить децо й помістити в часописі про події в Україні й про наше життя. А остаточно він уважатиме за доцільне частіше користуватись нашими інформаціями. Згодом вони будуть йому необхідністю. Паралельно буде відбуватися подібний процес постепенного зацікавлення і орієнтації також в читачів того часопису.

Як будемо постійно й точно в означених речинцях інформувати, то дамо чужинцям змогу крок за кроком ознайомлюватись з детайлами нашого складного життя, історичного розвитку й сусідства, з цілою українською проблематикою. Потім, при нагоді якоєсь важливішої події, зуміють чужинці повязати її з цілістю, якої звеною є та подія, зрозуміти її причини й зокрема її наслідки не тільки для нас, але й для них. Цього саме бракувало чужинцям, між іншим, в оцінці факту ліквідації греко-католицької Цер-

кви в Західній Україні, якого консеквенції вони щойно згодом побачили в Хорватії, Мадярщині, Румунії, Чехословаччині й Польщі. Та ще й досі світ не спроможний як слід злагнути, що передумовою цих консеквенцій була подія 6 березня 1946 р. у Львові.

* * *

Українська чужомовна інформація мусить бути правдомовна.

В одній дискусії над цею темою, була висловлена заввага, що українці не послуговуються нічим іншим тільки правдою в їхній пропаганді. Та, на жаль, мимохіт часто зустрічаємо передусім неустійність цифрових даних. Візьмім тільки число жертв штучно викликаного голоду в Україні. Раз подаємо шість міліонів, другим разом вісім або десять міліонів. В що має чужинець вірити? Він починає взагалі сумніватись в правдивість самого факту. Офіційного статистичного обчислення не маємо, але це ніяк не оправдує нас, що можемо собі навгайдь оперувати завгодиними числами. Мусимо врешті устійнити приблизну суму й однозгідно всюди повторяти її. Це стосується теж до всіх інших випадків, де маємо до діла з числовим матеріалом. Маємо наші наукові інституції, які повинні подбати про ділянку статистики населення України, його приріст, убуток, приблизний стан і т.п. Виключно науково провіреними статистичними даними мусимо послуговуватись в нашій чужомовній інформації, щоб не втратити довіря в світі.

Правда в основі. При тім можна послуговуватися відповідним насвітленням вістей, тільки не перекручувати їх, бо й тенденційністю можна легко звести правду до брехні. А ми хочемо світ не лише перейти, але й вернутись. Хочемо дійти до нашої мети, тому нашим шляхом є правда.

Під "насвітленням вістей" розуміємо такий спосіб їх подавання, щоб чужинець сприймав наші вісті не тільки з зацікавленням, але й з таким реагуванням на них, як ми цього бажаємо собі. а властиво, як уважаємо, щоб це було доцільне для нашої справи. Отже, можна до деякої міри переяскравлювати факти, скажімо так, щоб "подразнювали нерви" сприймача. Буває іноді теж потреба накинути тінь на деякі детайлі опису якоєсь події, що їх з різних мотивів мусимо виявити, однак так, щоб своєю несприятливістю для нас, не зробили вони поганого враження на

чужинця, а нам "медвежої прислуги". Лекше не раз промовчувати, бо й "затінковання" може завести нас в колізію. Хоч і не завжди й не все можна забути мовчанкою.

Також при "переяскравленню" не слід затрачувати межі й міри. Це делікатна справа й кожне надужиття мститься. Мимохіть можна попасті в театральний патос, що зовсім не на місці. Ще лекше можна через переяскравлювання дійти до перекручування фактів. Значить, треба дуже обережно поступати з кожною тенденцією, яку іноді вважаємо за доцільну для справи, щоб викликати бажаний нам ефект.

Оформлювання інформацій і взагалі "гарнір" інформативного слова повинен опиратися на всіх доцільних засобах мистецького вислову думки, вистерігаючись тільки переборщуванням штучності.

Часто зустрічаємося з труднощами в переконуванню чужинців про необхідність позитивної розвязки української проблеми. Звичайно робимо одну з двох кардинальних помилок: а) зясовуємо чужинцям наші справи виключно з іншого становища, або б) кермуємося почуваннями.

До чужинця треба підходити з його становища й наводити йому його власні національні, політичні й економічні аргументи в нашу користь. При тім наші докази мусять бути логічні, взяті на холодний розсудок, цебто, розумові. Сентиментальністю й наріканням на нашу кривду, "грою на струнах почувань" не осягнемо нічого в політичній пропаганді на Заході.

Класичний приклад підходу зі становища свого партнера дав Т. Масарик у своїй акції за кордоном під час першої світової війни. Він не видвигав відразу й на перший плян питання створення чехословацької держави, а намагався переконати державних мужів тодішньої Антанти, що існування австро-угорської монархії збільшуватиме навіть по її прогрі німецький імперіалізм Берліну. Тому він висував у формі засадничої квестії міжнародної політики постуляти ліквідації Австро-Угорщини, де супремація Німців, мовляв робить з неї природного союзника сусідної Німеччини, скріплюючи її імперіалістичний потенціял, що загрожує європейській рівновазі й світовому мирові. Добившись згоди на розчленування Австро-Угорщини, Т. Масарик осягнув майже автоматично рішення Антанти на створення чехословацької Республіки, бо це

було вже логічною консеквенцією. По габсбургській монархії не могла залишитись порожнече. Геополітичний простір мусів бути виповнений державними новотворами.

Інформативна діяльність в підході до окремих народів мусить мати свої нюанси. До зрівноваженого англійця говоримо інакше, як до темпераментного італійця. Француз має нахил до дискусійного сондування глибини кожної проблеми. Американець бере радше все в площині політично-господарського розрахунку. Швайцарцеві більше заімпонуємо толерантією поглядів, ніж демократичною фразеологією. В нього, як і взагалі на Заході, демократія є в чинах, а не в гаслах. Насамперед стараємося зрозуміти інших, їх психологію і вишукати в них, як на клявіятури фортепіану, тих клявішів, що можуть бути співзвучними для наших змагань. В кожному народі є щось іншого, що може бути нам корисне для зеднання його симпатій для нас. Виключно шляхом націологічних студій, досвідом і порівняннями зможемо знайти відповідну методу ведення нашої пропаганди серед кожного народу зокрема.

Мова наших інформацій мусить бути річева, коротка і ясна. Плиткі й гучні агітаційні фрази не промовлять до досвідченого політика, поважного науковця й солідного мистця.

Дуже важна є форма наших чужомовних матеріалів. Читкий друк, бездоганна мова й доцільний уклад вістей чи статей, це все причинюється до успіху наших періодичних публікацій. Пресові бюллетені й наші чужомовні журнали повинні завжди точно появлятися у визначених речинцях без перерв. Добрий зміст, гарна обгортець і зразкова точність бюллетенів та журналів притягне до них увагу чужинців і поволі привичайт' їх користуватись ними.

В ділянці наших чужомовних публікацій мусимо врешті спромогтись на видання в англійській мові документальних творів про 1) "Суть московського імперіалізму", 2) "Голод в Україні" й 3) "Вінницю", що є основними точками зачепу в нашім пропагандивнім наступі, зумовленім сучасною ситуацією.

* * *

В цілості наша пропаганда вимагає передусім пляну. Він є важливіший ніж грошеві фонди, браком яких ми навчилися оправдувати занедбування пропагандивної діяльності. Можна бо

навести низку конкретних прикладів, які доказують, що в багатьох випадках видатки на пропаганду є мінімальні, а її висліди дуже поважні. Однак вона мусить бути розглянована, як систематична акція з низкою тактичних операцій на всіх відтінках. З них візьмемо під увагу важливіші.

Чужинні наукові енциклопедії, це є звичайно перше джерело інформації для журналіста, політика, дипломата, мистця і науковця, що при будь-якій нагоді хоче довідатись про незнанийому народ або країну. В цих енциклопедіях, при їх видаванню, опрацьовують гаслові статті Україніки чужинці, які часто несвідомо допускаються різних неправильностей, або росіянини й поляки, що ще частіше цілком свідомо фальшиують нашу історію, статистичні цифри й інші дані. Тому до співпраці чужинних енциклопедій при їх нових виданнях або дополненнях повинні й можуть дістатись українські науковці, якщо тільки виявлять свою ініціативу. З досвіду знаємо, що це є у сфері можливості, але вимагає деяких початкових зусиль. Що більше, чужинці винаходжують за співпрацю в їхніх наукових енциклопедіях. А який великий був би це для нас успіх, коли б в тих енциклопедіях була Україніка правильно наскріплена.

Наші письменники могли б видати не один свій твір з українською тематикою в перекладі на чужу мову, коли б вони додержувались виразного стилю, а не "поетично-кучерявого", іноді незрозумілого навіть для українського читача й такого заплутаного, що годі зміст переложити на чужу мову. Очевидно, що під мистецьким оглядом мусять це бути вартісні твори. Також не сміють автори зражуватись, якщо одно чи друге видавництво відкине їх пропозицію. Вперто треба стукати далі, доки одно з них не відкриє їм своїх дверей. Раз виданий добрий твір в перекладі на чужу мову, має потім вигляди, що ним зацікавляться теж видавництва інших народів і він може вийти навіть в декількох перекладах на чужих мовах.

Швайцарське видавництво Томаса в Ціріху видало по останній війні цілу низку протисоветських творів політичного змісту з-під пера польських, мадярських й інших авторів. Наші публіцисти не пробували використати цеї нагоди, хоч існувала можливість. Подібні видавництва є теж в інших країнах, зокрема в Америці.

Початок звичайно в кожному ділі тяжкий, але

це не означає, що вже згори маємо зрезигнувати зі спроби. Навпаки, треба її повторяти так довго, доки не осягнемо успіху.

Про видавання творів українських публіцистів в перекладах на чужі мови й накладом чужих видавництв помістило "Українське Слово" в Буенос Айрес, ч. 14, 1951, надзвичайно цінну своїми завважами статтю п. Г. (правдоподібно д-ра Б. Галиніяка), з якої наводимо суттєву її частину:

"Приступаючи до інформування закордону про нашу справу, ми повинні старатися, щоб якнайбільше чужомовних публікацій про Україну з'явилося в місцевих — в нашему випадку в аргентинських — а właściwo, взагалі в чужомовних видавництвах. Перш за все це ощадність, це відтяження української громадської кишенні. Друге — чужинецький видавець краще обзнайомлений з місцевим ринком, тому він розколює нашу книжку куди спроще та в більшій кількості, ніж це зробила б українська установа. Врешті фірма місцевого видавництва дає нашій книжці авторитет в очах місцевого читача. Кожне велике видавництво має круг вірних читачів, які купують всі його видання з цікавої їм царини і приймають позитивно те, що там написане — подібно, як є з читачами деяких часописів.

Не повинно бути важко, скажім, знайти католицьке видавництво, яке видало б історію "возсоєдинення" української Католицької Церкви з 1945 р. — бо універсалізм, притаманний католицькому світоглядові, проявляється в зацікавленні долею Католицької Церкви по всіх країнах. Може вдалось би знайти і видавця для доброї книжки про УПА — бо існування великої повстанської сили внутрі совєтського велита, рейди крізь Чехословаччину і т.д. — це речі справді незвичайні.

Наші можливості поширяться, коли винесемо нашу справу на ширший плян. Тут можливі різні методи, з яких згадаємо про дві.

Найпростіше — це, не змінюючи теми, так сказати б поширити її територіально з України на весь простір на схід від "зализної заслони". Наприклад, коли видав-

ництво не зацікавить книжка про УПА, можемо запропонувати їйому книжку про всі противольшевицькі резистанси. Роботи буде куди більше, але пропагандивний ефект не зменшиться, бо ж УПА є безсумніву найноважнішою з внутрішніх противольшевицьких сил. Подібно, замість писати про большевицьку русифікаторську політику в Україні, пишемо про русифікаторську політику взагалі, про навчання російської мови у всіх союзних та сателітних республіках, про заливання їх книгарських ринків перекладами з російської літератури, про постійні рабські чоловитні перед "великим братнім" народом і т.д. Таким способом зацікавимо книжкою чужинців, які не мають поняття про Україну, але які цікавляться большевизмом, як світовою загрозою. Коли книжка буде добре написана з методичного погляду, та справно кинена на книгарський ринок, нею можливо зацікавляться і ширші кола — ті, які хотять знати об'єктивну правду про ССР, і ті, які шукають переконливих аргументів у боротьбі проти місцевих комуністів. Аргумент, до речі, сильний: адже є чимало збаламучених людей, які вважають, що комунізм можна погодити з патріотизмом.

Друга додатна сторінка цієї методи лежить у тому, що представляє Україну чужинцеві на корисному тлі. Наприклад, при темі, яку ми дали як зразок, кинеться читаче в очі, що українці, у противагу до більшої частини слов'янських народів, вільні від русофільства; що спротив проти русифікації був в Україні сильніший та глибше обоснований ідейно, ніж деінде і т.д. Що Україна є хребетним стовпом оборони проти московського імперіялізму — це краще доказати зіставленням фактів, ніж голословними тезами. Третя користь: демаскуючи російську природу большевизму, не представляємо України, як російську провіцію, не зводимо української справи на внутрішній російський план (як це робить правління Злучених Держав); навпаки, ставимо нас на рівні з іншими державами, але поневоленими народами, що їхньої

національної окремішності та права на остаточне усамостійнення після розгрому ССР, ніхто не оспорює. Україна є під московською владою, це правда, але так само під російською владою є Польща, Мадярщина, Румунія. Але, щоб сягнути той ефект, треба ставити Україну побіч державних поневолених народів, не побіч азійських чи півазійських народів та племен, яких державотворчі спроможності в очах людини Заходу, що найменше сумнівні. Можемо виступати на одному пляні з болгарами, мадярами, чехами — не з якутами чи бурятами.

Інша метода — це взяти, як тему якусь теоретичну проблему, та ілюструвати її в першу чергу українськими зразками. Наприклад, згадану вище працю про русифікаційну політику можна перенести з політичного, історично-описового пляну на філософський чи соціологічний, розглядаючи розвиток марксизму, ленінізму та сталінізму, можна відмітити, як "держава пролетаріату, що не має батьківщини", перетворюється постепенно в московську державу з золотими пагонами, культом Петра Великого та іншими реквізитами.

Можемо написати економічну працю про колективізацію сільського господарства, підкреслюючи при тому, наскільки така форма землеволодіння близька російському селянинові та неприємлива українському.

Але не може це бути "причинок", ні дисертація, і не може це бути звичайний твір кабінетного ученого. Автор мусить мати тонке політичне вичуття, мусить лути в собі здібності доброго науковця й публіциста. А що не легко знайти багато авторів, які лучили б у собі ті дві, досить різні здібності, треба тим більшу увагу звернути на редакцію. Редактор мусить мати знання матерії й методики та вичуття ментальності чужих народів, належний науковий рівень та політичний ефект, обговорюючи з автором тему й методу, та даючи готовому рукописові остаточну редакцію.

Коли йде про появу книжки в чужому видавництві, можемо рахувати на поміч

чужого фахівця, який заінтересований особисто, зверне нам увагу на евентуальні методичні недоліки".

Поза бюллетенями, журналами й книжковими публікаціями потрібно звертатися до визначних чужинців з приватними листами, зясовувати їм коротко ї ясно ту чи іншу нашу актуальну справу. Авторами тих листів можуть бути наші науковці, політики, письменники, журналісти і т.д. Цей рід індивідуальної пропаганди має своє особливе значення, бо він промощує нам дорогу до особистих звязків, яких нам закордоном якнайбільше потрібно.

В умовах нашої теперішньої розсіяності по всьому світі маємо нагоду устійнити, що по різних чужих бібліотеках (публичних міських, університетських і т.д.) часто немає ані одної української книжки, або всього декілька, закинених десь в російському чи загальному відділі. Мусимо ї можемо без великих коштів подати, щоб заповнити цю дошкульну для нас прогалину. Іноді вистарчить тільки звернути увагу управі бібліотеки, щоб спонукати її до скомплектування найважніших творів Україніки, що дасть основу до створення самостійного українського відділу. Виринуть безумовно теж в цих наших заходах подекуди різні перепони, бо до всього нового бувають упередження, але нашим завданям є поборювати їх.

Інші роди нашої інформативної діяльності, про які вже була мова, вимагають не тільки вкладу нашого труду, але й грошевих засобів, а всі разом якнайбільше досвідченої вміlosti, щоб гідно репрезентувати нашу націю перед чужинцями. Такт, природна самопевність у виступі й річевість у зясовуванні нашої проблеми, це передумова успіху в навязуванні контакту з чужинним світом і запорука, що наші взаємини з ним будуть тривкі й корисні для нас.

Грубим нетактом є, якщо одна українська політична група десавує перед чужинцями другу, або коли виносили наші внутрішні спори назовні й демонструють їх чужинцям. Це абсолютно не може нікому з нас помогти і тільки шкодить нашій загальній справі. У висліді робимо себе предметом глузування. Для прикладу: виступає на пресовій конференції український політичний провідник і подає заграницьким журналістам деякі факти з визвольної боротьби в Україні. Згодом їх заперечує інший український політик в

інтерв'ю із співробітником чужинецького часопису і навіть остерігає перед перецинюванням діяльності українських повстанців. Другий конкретний приклад: один наш чужомовний інформативний бюллетень, що його видає одна політична група, виявляє чужинцям своє ворогування з противним українським табором, драстично ілюструючи політичний примітивізм. Навіщо це знати чужинцеві? Він щонайбільше зі здивуванням здвигне раменами. Якщо існують в нас розходження у внутрішній політиці, то в кожному випадку не на те, щоб ми робили собі ними рекламу перед чужинцями.

Бажаний нами вислід пропагандивно-інформативної діяльності залежить у великій мірі від скоординованої співпраці тих установ, які ведуть її. В нас немає цеї необхідної координації. Установи які займаються чужомовною інформацією, побоюються, щоб не узалежнити себе від нелюбії їм політичної групи, хоч в цій ділянці немає такої небезпеки, бо її так усі ми підпорядковуємося одній меті: осягненню суверенної Української Держави. Справа в тім, щоб наладнити в загальних формах співпрацю між тими установами, зберігаючи за ними й надалі повну свободу дій. Обмін думок, взаємна виміна досвіду в успіхах і невдачах, намічування дальших напрямних, або вирішування конкретних питань, що саме маємо в даній хвилині інтенсивно актуалізувати, це є приблизно ввесь зміст координаційної програми для наших пресових бюр і тих громадських та політичних організацій, які виконують свої завдання на зовнішньому відтинку.

На цьому відтинку працює в нас досі дуже мала скількість одиниць. Майже всі наші сили є спрямовані на внутрішній фронт. Це є ненормальне явище для політичної еміграції, яка повинна рівномірно розділити їх, щоб найменше 30 відсотків боролись духововою зброєю на зовнішньому фронті, де тепер можливо тільки несповна п'ять відсотків несе на собі ввесь тягар активної пропаганди серед чужинців.

В нашій еміграційній спільноті маємо чимало громадян, які могли б хоч свій вільний час присвятити цій справі й навіть взяли б на себе той чи інший обов'язок. Та хтось мусить притягнути їх до співпраці, дати ініціативу, визначити їм функцію в загальному пляні, який треба опрацювати й ввести в рух цілу акцію, керуючи нею з одного осередку.

Кожна бо хвилина вже тепер заважує на май-

бутній долі України. Було б не до прощення, коли б ми й надалі легковажили значіння інформативної праці й пропаганди й не приступили до її такої побудови, як цього вимагають наші національно-політичні змагання і міжнародня ситуація у світі. Кожна тепер втрачена вхилина не дастесь нічим надолужити під час вирішальної

розгрі між світовими потугами. Запізно буде переконувати світ про наші державницькі аспірації, коли цей світ уже з готовими плянами нової політичної мапи Європи воюватиме зброєю за її здійснення. Те, що тепер переконливим словом зробимо, зможемо потім збройно закріпити, утриваючи державну будучність України.

З преси й журналів

Atlantic Monthly в статті п.н. "Баланс військової сили" пише дослівно таке:

Американські підводні лодки знають дорогу через Дарданелі й дорогу до Балтику. Також малі й швидкі кораблі можуть ввійти туди. Рейдуючі команди можна буде без більшого труду в разі вибуху війни висадити на березі Русского (!) Чорного Моря. Там є можливе відпадення України. Можливо, що удастся стимулювати повстання. Чи воно станеться чи ні, навіть легкі рейди на побережжі Чорного Моря заставлять Москву звернути увагу на її південний фронт. Росія мусить охороняти себе перед повторенням в модерній формі тої диверсії, яку західні аліянти запланували бути в війні 1854—1856 роках, коли Англо-французька експедиція висадилася в Криму й примусила Москву зрезигнувати з її плянів що до Константинополя. Лекції кримської війни не забуто ні в Лондоні ні в Вашингтоні. Ми можемо бути певні, що її не переочують і в Москві.

* * *

New York Herald Tribune — в статті: "Де почалася помилка" п. Осип Ольсон пише між іншим таке: Захистування (епізмент) ніколи не поплачує. Можна сказати і то до певної міри справедливо, що навіть частине захистування не виплачується і що на всякий випадок англійці давно повинні були звернути увагу на свою власну оборону.

* * *

"Страх перед страхом" такий є наголовок листа до редакції щоденника *New York Herald Tribune*. Пані Вальш пише: "Думаю, що вже найвищий час, щоби Mr. Truman, Державний Секретар Ечісон й генерали Маршал і Бредлі ввели в

життя наново славний вислів Давида Торо, що його повторяв й президент Розевелт, а саме: "Нічого не треба більше боятися, ніж страху".

Я маю 77 років, вродилась в Нью Йорку й є американкою 5-ої генерації. На протязі моєго життя я ніколи дотепер не чула, щоби провідники нашого уряду постійно стогнали в страсі перед ворогом і його пропагандою жаху. Куди ми були б зайшли сьогодні якби наші батьки терпіли на той самий комплекс?

* * *

55,000 американських комуністів будуть піддані слідству. Прокуратор Сейпол подав, у звязку із підтвердженням присуду на 11 комуністичних провідників, що згідно з постановою Найвищого Суду приблизно 55,000 комуністів будуть переслухані й евентуально покарані.

* * *

Daily Mirror подає пестрий життєпис визначеного актора з Голівуд Гарфільда, що в червні зізнавав про комуністичний рух в Голівуд. Хоч він присягнув, що не був комуністом, то фактично він був, як показують свідчення б. жінки Гергарта Айслера, визначеного советського агента в ЗДА, що на кораблі "Батори" втік до східної Німеччини. Отже Гарфілд не абиякий воробець: В серпні 1945 він був спонзором Американського Комітету для Югославської Допомоги, групи, що її прокуратура зачисляє до червоних. 7 років передтим "Дейлі Воркер" називав його ім'я як спонсора Американської Ліги Миру й Демократії, знаної комінтернівської ячейки в ЗДА. Гарфілд був спонзором Китайської Допомогової Ради, що допомогала згаданій Лізі. В 1946 р. він спонзорує Конгресові Цивільних Прав в Дітройті, де були імена інших

комуністичних діячів. В комуністичному журналі "Совєтська Росія Сьогодні" за листопад 1941 року, де поміщено відозву в користь Совєтського Союзу є його підпис. Журнал "Нові Маси" від мая 3, 1938 вмістив "Ствердження Прогресивних Американців про Московські Суди". Під цео виразно советською пропагандою між явними комуністами находится ім'я Гарфілда. Цей голівудський червоний актор був спонзором Комітету Страйкової Стратегії і ім'я його було опубліковане в "Народному Щоденному Світі" від 17 жовтня 1945.

* * *

New York Times вмістив в половині червня ряд статей про потребу морального відродження та про проблему проводу. Там також можна було найти нотатки про монтування штабу для "психологічної війни" проти комунізму.

* * *

Демократи намітили Шикаго на місце для "побідої" конвенції 1952 р. — в статті під цим наголовком в "Нью Йорк Таймс-і" маємо інформацію про те, що Демократичний Національний Комітет, якого головою є містер Бойл одного-голосно рішив відбути президентську номінаційну конвенцію в Шикаго в тижні, від 21 липня починаючи.

* * *

U. S. News and World Report в статті: "Хто буде кандидувати в 1952?" вичисляє як можливих кандидатів на становище президента ЗДА з демократичної партії: през. Трумана, Фреда Вінсона, найвищого Суддю, сен. Павла Дугляса та Айзенгавера. З поміж республиканців мають шанси: сен. Роберт Тефт, ген. МекАртур, губерн. Томас Дюї, губ. Ерл Воррен з Каліфорнії та сен. Генри Лодж з Мессачусетс. Найближче до вибору є однак 3: Труман, Тефт та Айзенгавер, що

„ВІСНИК“ — ОРГАН ООЧСУ

Редакція Колегія

Відповідальний редактор

Ігнат М. Білинський

Адреса:

O. D. F. F. U.

P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

може однаково добре бути номінований чи то демократами чи то республиканцями.

* * *

Свобода вмістила статтю Теодора Юськова про те, що наші мистці при всіх виступах перед чужинецькою публикою мають святий обовязок репродуктувати українські мистецькі твори.

* * *

Національна Трибуна принесла уривки з книжки жидівського автора Хазановича про польські погроми жидів, при чому є много гарних висловів про українців. Видавництво переклало ці уривки на англійську мову й разом з українським примірником "Нац. Трибуни" розіславло до жидівської преси, а крім того до "Нью Йорк Таймс" та "Гералд Трибюн".

* * *

Громадський Голос гостро критикує як безвартісний літературний журнал "Обрії" Косача.

* * *

Про торгівлю українськими землями написали "Національна Трибуна", "Самостійник", "Гомін України", "Америка", "Свобода", "Українські Вісти" (Канада), "Новий Шлях", "Укр. Робітник" і другі.

Зібрав С. Г.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА“ В ЗДА. І КАНАДІ

Передплата на рік \$2.00

Передплата на півроку 1.25

Ціна окремого примірника —.50

Передплата для Канади на рік 2.50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (монеї ордер), абсолют в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

“VISNYK”

P. O. Box 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.